Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 568

ՈՒՐԲԱԹ 22 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1885 (Ն. Տ.) 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1885

26 ՍԵՊՏԷՄԲԵՐ 1303

40 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՆՉ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ, ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՎԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ

Ղալաթիա՝ Նորատունկեան-խան

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

Les annonces sont reçues à l'EASTERN AGENCY
Karakeuy, Déirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար	Տարեկան	դահեկան արժէք	200
» »	Վեցամսեայ	» »	100
» »	Եռամսեայ	» »	50
Գաւառաց »	եւ տեղական թղթատարով՝	տարեկան	240
Գաւառաց համար եւ տեղական թղթատարով՝		վեցամսեայ » »	120
Օտար երկիրներ՝	տարեկան	Ֆրանք	56
» »	վեցամսեայ	»	28

Դուռը գրկուած լրագրաց ճանրու ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է։ Խմբագրութիւնս գրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չտրուիր։

ՏԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ ԿՐՆԴՈՒՆՈՒՆ

ԻՍԴԻՐՆ ԷՃԷՆՍԻ

Գարձակալութեան շէնքէն, Գալաթէոյ, Տէյիրմէն-խան

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 21 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲՐԻՍՏՈՆԵՌՈՑ ՓԱՇԱՅԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

ՐԻՍԻԴԷՄ ՓԱՇԱ

(Կ. Պոլսէ, նոյմ. 25 թուով, առ թարգ.)

Միւղիւբիւս փաշայի տեղ Լոնտոնի Օսմ. նոր դեսպան մ'ընտրելով, Վեհ. Սուլթանը ցուցուց թէ որ աստիճան կը գնահատէ հանրային կարծեաց ազդեցութիւնն երիրին արտաքին աշխարհավարութեան ուղղութեան վրայ։ Օսմ. պաշտօնատարաց կարգին մէջ քան զՐիւսդէմ փաշա յարմարագոյն ոմն չէր կրնար գտնուիլ պատիւ բերելու համար այն կառավարութեան զոր կոչուած է ներկայացնել ի Լոնտոն։ Ու Վսեմութիւն պատիւ վստահած է ամեն պաշտօնի մէջ զոր վարեց իւր երկար և բազմաճիւղ ասպարէզին մէջ, թէ՛ իբրեւ դիւանագէտ և թէ՛ իբրեւ վարչական մարդ։ Աւելի քան 40 տարիէ ի վեր Եւրոպիոյ ուշադրութիւնը գրաւած արեւելեան ամեն կարեւոր գործոց մէջ Րիւսդէմ փաշա դեր մ'ունեցաւ։ Դեռ պատանի, մտնելով ի ծառայութիւն Բ. Դրան, շուտով ուշադրութիւն հրաւիրեց իւր վրայ, և շատ չանցած Դափտան Փաշայի թարգմանն եղաւ։ Այն ատեն Դափտան Փաշայի պաշտօնը Մեծ-Եպարքոսութեան չափ կարեւոր էր, և կենաց ու մահու վրայ իշխանութիւն ունէր։ Այս հանգամանքը Րիւսդէմ պէյ քանիցս պաշտօնով ղրկուեցաւ Եւրոպա և Դանուզ, և ընկերացաւ Նաւատորմին որով Դահիր փաշա վերջ տուաւ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ Պետութեան կէս-անկախութեան, և վերակալեց զայն որպէս նահանգ մ'ընդ ուղղակի վարչութեամբ Բ. Դրան։ 1848 ին, երբ ծագեցաւ յեղափոխութիւնն որ տապալեց Դանուբեան գաւառաց Հոսբոտորեան վարչութեան ձեւը, Րիւսդէմ պէյ իբրեւ քարտուղար—օժանդակ ընկերացաւ Փուատ փաշայի, յայնժամ Փուատ պէյ, որ կարգուած էր Մեծ Հոմիէր ի վերակազմութիւն Մոլտաւիոյ և Վալաքիոյ։ Այս եղաւ սկիզբն բարեկամութեան որ մինչեւ վերջը տեւեց ի մէջ մեծանուն աշխարհավարին և Րիւսդէմ պէյի։ Ի երկոքին հաւասարապէս փափաքող էին Օսմ. Տէրութեան բարւօքման, և քաղաքական նոյն կարծիքներն ունէին։ Յետոյ, երբ Փուատ փաշա առաքեցաւ վերջ տալու ապստամբութեան յեպիրոս և ի Թեսալիա, զոր ռուսական մեքենայութիւնը գրգռած էին՝ Խրիմա պատերազմին սկիզբը Թուրքիոյ ուշադրութիւն յայն կողմ դարձնելու համար, Րիւսդէմ պէյ Եպիրոսի Ֆուատ փաշայի ընկերացաւ իբրեւ օգնական և քարտուղար։

Րիւսդէմ պէյ, վերադառնալով Խարիճիէն Ընդհանուր Քարտուղարի պաշտօնով, արեւմտեան գրութեամբ վերակազմեց զայս պաշտօնատունն, մանաւանդ զիրանսերէնն իբրեւ պաշտօնական լեզու վասն ամեն դիւանագիտական թղթակցութեանց։ Փոփոխութիւն որ մեծ գոհութիւն պատճառեց օտար կառավարութեանց։ Ի վերջ տուաւ թուրքերէն խմբագրեալ պաշտօնագրերուն երկդիմութեանց ու մթութեանց, որք նոցա բուն իմաստը կը խեղաթիւրէին։ 1856 ին Րիւսդէմ պէյ ստացաւ զ'իւր առաջին պաշտօն դիւանագիտական, իբրեւ գործակալ ղրկուելով ի Դաբինօ, Իտալիա։ Մինչ Թուրքիոյ ներկայացուցիչն էր Իտալական Արքունեաց մօտ, Րիւսդէմ պէյ բարձրացաւ երրորդ և ապա երկրորդ կարգի դեսպանութեան, վայելելով Վեհ. Սուլթանին փառաւորութիւնն և շահելով Վիքտոր Եմմանուէլի և Նորա գերդաստանին սէրն ու յարգանքը։ Րիւսդէմ փաշա տակաւին այնչափ հաճարուած կը վայելէ Իտալիոյ Արքունեաց և գլխաւոր պետական մարդոց քով, որ վերջերս մի քանի անգամ հասկցուցին Բ. Դրան թէ Ումպերդօ Թագաւորը շատ գոհ պիտի լինէր եթէ Րիւսդէմ փաշա վերստին Հռոմի դեսպան անուանուէր։

Իտալիայէն Րիւսդէմ պէյ, Ռուսիա ղրկուեցաւ առանձնակարգ դեսպանութեան պաշտօնով Անդ եւս բերնոս չբերաւ մ'եղաւ Արքունեաց, և յաճախ կ'ընկերանար հանդուցեալ Զարին օրական արշաւանաց։ Ի Րիւսդէմ փաշա իւր երիտասարդութեան մէջ յանդուգն դրսորդ մ'էր բառին բուն նշանակութեամբ, և հրացանով նշան առնելու մասին Եւրոպիոյ առաջնակարգ մարդոցմէն մին։ Այս արշաւանաց միոյն մէջ, արջի մը հետ մարքառնելով, Ն. Վսեմութիւն ձեռքէն ծանրագէս վիրաւորեցաւ։ Ցաջպղեցաւ նուաճել և սպաննել դազանը։ բայց արջին հզոր ճանկին հարուածներէն Րիւսդէմ պէյ կորցուց իւր մատներէ երկուքը։ Մինչ էր ի Բեղերոպուրկ, Րիւսդէմ պէյ ղրկուեցաւ Վեհ. Սուլթանը ներկայացնելու Շուէտի և Նորվեկիոյ այժմեան Արքային թագադրութեան հանդիսին մէջ։

1873ին Կ. Պոլիս կոչուելով, Վեհ. Սուլթանէն ստացաւ զ'իւր անուանում Լիբանանու Իշխանի բարձր պաշտօնին։ Վեհ. Սուլթանն ա'ինչափ վստահութիւն ունէր Ն. Վսեմութեան վրայ, որ պաշտօնին տեւողութիւնն ի սկզբան որոշեալ հինգ տարիէն տասն տարւոյ բարձրացաւ, բոլոր Տէրութիւններէն ստորագրեալ յատուկ լիազօրագրով մը։ Ահա ամենէն աւելի այս հանգամանքով Րիւսդէմ փաշա ճանչուեցաւ Անգլիոյ մէջ, և անգլ. կառավարութեան, իւր տասնամեայ պաշտօնավարութեան միջոցին խնամութեամբ և բարւոք կառավարեց զԼիբանան, զանազան ցվերու նկատմամբ հաւասարութեամբ և անկողմնակալութեամբ արժանանալով ամեն արդարադատ դիտողներու գովեստին։ Եթէ ուղղամտութիւնն և անկողմնակալութիւնն իրեն բացարձակ սկզբունք դրած չլինէր, Րիւսդէմ փաշա տակաւին կրնար մնալ Լիբանանու կառավարչական պաշտօնին մէջ. բայց չուզեց նպաստել ֆրանսական մեքենայութեանց և Մարոնիներուն շահերն յառաջացնել ի վնաս միւս հարակութեանց։ 1883ին միայն ֆրանսական կառավարութիւնն էր որ քննդիմացաւ նորա պաշտօնավարութեան նորոգման։ Թէև, յուսալով որ կրնար Ֆրանսայի հաւանութիւնն եւս շահիլ ի վերջոյ, Բ. Դուռը մի քանի ամիս աւելի պահեց զՐիւսդէմ փաշա ի Լիբանան։ Այս կէտի վրայ ֆրանսական դիւանագիտութեան տարած յաղթութեան իբրեւ փոխարինութիւն, Լիբանանու կառավարութեան պաշտօնը վերստին հինգ տարւոյ վերածեցաւ, երբ վասա փաշա յայծորդ կարգեցաւ Րիւսդէմ փաշայի։ Դիտելի է զի Րիւսդէմ փաշայի բացակայութիւնն այժմ ցաւ ի սիրտ կը զգան Մարոնիներն իսկ, հաստատելով թէեւ ուշ՝ արդար և կրօնի կառավարչի մը արժէքը։ Լիբանանէ վերադառնալէն ի վեր Րիւսդէմ փաշա վարդրուեցաւ ի Կ. Պոլիս, իբրեւ վստահելի խորհրդատու մը, մինչեւ որ նանաօրինակ պաշտօնի մը կոչուէր։ Վեհ. Սուլթանն երիցս մտադրեց անուանել զնա ընդհանուր կառավարիչ կէս-ինքնօրէն Նահանգներէն միոյն։ Բայց որոմ հետեւ, Արեւելքի հին կաթոլիկ գերդաստաններէն միոյն պատկանելով, Րիւսդէմ փաշա պապական է, իւր կրօն արդելք եղաւ Արեւ. Ռումելիի կամ Կրետէի ընդհանուր կառավարիչ անուանուելուն։

Րիւսդէմ փաշա ապահովապէս մեծ ընդունելութիւն պիտի գտնէ Լոնտոնեան ընկերութեան մէջ, շնորհիւ իւր կենցաղագէտ և հաճելի բնաւորութեան։ Իւր վրայ միացուցած է հին դպրոցէ թուրք փաշայի մը քաղաքավար ծանրութիւնն՝ երկար ատեն Եւրոպական Արքունեաց մօտ ապրած քարտադէտ մը բարեկիրթ, համարձակ և հեղահամբոյր վարմանց հետ։ Կը կրէ, օսմ. բարձրագոյն պատուանշաններուն հետ, Եւրոպական շատ մը պատուանշաններու մեծ ժապաւէնն, և իբրեւ առանձնակարգ հրացանաձիգ ստացած է Եւրոպական շքանշաններ։

ԱԶԳՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿՐՕՆ

Պրուսէլի Նոռ լրագիրն հետեւեալ ուշադրաւ հատուածն հրատարակած է.

«Արդէն շատ անգամ խօսուած է սլաւոն ազգաց մէջ տարածուող հռոմէական բրոքանոպոլին վրայ, որ Վատիկանին անձնուէր մի քանի անձանց, և մանաւանդ Տիքովարի (Խրուաթիա) Առաջնորդ Եղրոսանդրէն Ֆուատ փաշայի ընկերացաւ Եւրոպա, և ընկերացաւ Նաւատորմին որով Դահիր փաշա վերջ տուաւ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ Պետութեան կէս-անկախութեան, և վերակալեց զայն որպէս նահանգ մ'ընդ ուղղակի վարչութեամբ Բ. Դրան։ 1848 ին, երբ ծագեցաւ յեղափոխութիւնն որ տապալեց Դանուբեան գաւառաց Հոսբոտորեան վարչութեան ձեւը, Րիւսդէմ պէյ իբրեւ քարտուղար—օժանդակ ընկերացաւ Փուատ փաշայի, յայնժամ Փուատ պէյ, որ կարգուած էր Մեծ Հոմիէր ի վերակազմութիւն Մոլտաւիոյ և Վալաքիոյ։ Այս եղաւ սկիզբն բարեկամութեան որ մինչեւ վերջը տեւեց ի մէջ մեծանուն աշխարհավարին և Րիւսդէմ պէյի. զի երկոքին հաւասարապէս փափաքող էին Օսմ. Տէրութեան բարւօքման, և քաղաքական նոյն կարծիքներն ունէին։ Յետոյ, երբ Փուատ փաշա առաքեցաւ վերջ տալու ապստամբութեան յեպիրոս և ի Թեսալիա, զոր ռուսական մեքենայութիւնը գրգռած էին՝ Խրիմա պատերազմին սկիզբը Թուրքիոյ ուշադրութիւն յայն կողմ դարձնելու համար, Րիւսդէմ պէյ Եպիրոսի Ֆուատ փաշայի ընկերացաւ իբրեւ օգնական և քարտուղար։

Րիւսդէմ պէյ, վերադառնալով Խարիճիէն Ընդհանուր Քարտուղարի պաշտօնով, արեւմտեան գրութեամբ վերակազմեց զայս պաշտօնատունն, մանաւանդ զիրանսերէնն իբրեւ պաշտօնական լեզու վասն ամեն դիւանագիտական թղթակցութեանց։ փոփոխութիւն որ մեծ գոհութիւն պատճառեց օտար կառավարութեանց։ Ի վերջ տուաւ թուրքերէն խմբագրեալ պաշտօնագրերուն երկդիմութեանց ու մթութեանց, որք նոցա բուն իմաստը կը խեղաթիւրէին։ 1856 ին Րիւսդէմ պէյ ստացաւ զ'իւր առաջին պաշտօն դիւանագիտական, իբրեւ գործակալ ղրկուելով ի Դաբինօ, Իտալիա։ Մինչ Թուրքիոյ ներկայացուցիչն էր Իտալական Արքունեաց մօտ, Րիւսդէմ պէյ բարձրացաւ երրորդ և ապա երկրորդ կարգի դեսպանութեան, վայելելով Վեհ. Սուլթանին փառաւորութիւնն և շահելով Վիքտոր Եմմանուէլի և Նորա գերդաստանին սէրն ու յարգանքը։ Րիւսդէմ փաշա տակաւին այնչափ հաճարուած կը վայելէ Իտալիոյ Արքունեաց և գլխաւոր պետական մարդոց քով, որ վերջերս մի քանի անգամ հասկցուցին Բ. Դրան թէ Ումպերդօ Թագաւորը շատ գոհ պիտի լինէր եթէ Րիւսդէմ փաշա վերստին Հռոմի դեսպան անուանուէր։

Իտալիայէն Րիւսդէմ պէյ, Ռուսիա ղրկուեցաւ առանձնակարգ դեսպանութեան պաշտօնով Անդ եւս բերնոս չբերաւ մ'եղաւ Արքունեաց, և յաճախ կ'ընկերանար հանդուցեալ Զարին օրական արշաւանաց։ Ի Րիւսդէմ փաշա իւր երիտասարդութեան մէջ յանդուգն դրսորդ մ'էր բառին բուն նշանակութեամբ, և հրացանով նշան առնելու մասին Եւրոպիոյ առաջնակարգ մարդոցմէն մին։ Այս արշաւանաց միոյն մէջ, արջի մը հետ մարքառնելով, Ն. Վսեմութիւն ձեռքէն ծանրագէս վիրաւորեցաւ։ Ցաջպղեցաւ նուաճել և սպաննել դազանը։ բայց արջին հզոր ճանկին հարուածներէն Րիւսդէմ պէյ կորցուց իւր մատներէ երկուքը։ Մինչ էր ի Բեղերոպուրկ, Րիւսդէմ պէյ ղրկուեցաւ Վեհ. Սուլթանը ներկայացնելու Շուէտի և Նորվեկիոյ այժմեան Արքային թագադրութեան հանդիսին մէջ։

1873ին Կ. Պոլիս կոչուելով, Վեհ. Սուլթանէն ստացաւ զ'իւր անուանում Լիբանանու Իշխանի բարձր պաշտօնին։ Վեհ. Սուլթանն ա'ինչափ վստահութիւն ունէր Ն. Վսեմութեան վրայ, որ պաշտօնին տեւողութիւնն ի սկզբան որոշեալ հինգ տարիէն տասն տարւոյ բարձրացաւ, բոլոր Տէրութիւններէն ստորագրեալ յատուկ լիազօրագրով մը։ Ահա ամենէն աւելի այս հանգամանքով Րիւսդէմ փաշա ճանչուեցաւ Անգլիոյ մէջ, և անգլ. կառավարութեան, իւր տասնամեայ պաշտօնավարութեան միջոցին խնամութեամբ և բարւոք կառավարեց զԼիբանան, զանազան ցվերու նկատմամբ հաւասարութեամբ և անկողմնակալութեամբ արժանանալով ամեն արդարադատ դիտողներու գովեստին։ Եթէ ուղղամտութիւնն և անկողմնակալութիւնն իրեն բացարձակ սկզբունք դրած չլինէր, Րիւսդէմ փաշա տակաւին կրնար մնալ Լիբանանու կառավարչական պաշտօնին մէջ. բայց չուզեց նպաստել ֆրանսական մեքենայութեանց և Մարոնիներուն շահերն յառաջացնել ի վնաս միւս հարակութեանց։ 1883ին միայն ֆրանսական կառավարութիւնն էր որ քննդիմացաւ նորա պաշտօնավարութեան նորոգման։ Թէև, յուսալով որ կրնար Ֆրանսայի հաւանութիւնն եւս շահիլ ի վերջոյ, Բ. Դուռը մի քանի ամիս աւելի պահեց զՐիւսդէմ փաշա ի Լիբանան։ Այս կէտի վրայ ֆրանսական դիւանագիտութեան տարած յաղթութեան իբրեւ փոխարինութիւն, Լիբանանու կառավարութեան պաշտօնը վերստին հինգ տարւոյ վերածեցաւ, երբ վասա փաշա յայծորդ կարգեցաւ Րիւսդէմ փաշայի։ Դիտելի է զի Րիւսդէմ փաշայի բացակայութիւնն այժմ ցաւ ի սիրտ կը զգան Մարոնիներն իսկ, հաստատելով թէեւ ուշ՝ արդար և կրօնի կառավարչի մը արժէքը։ Լիբանանէ վերադառնալէն ի վեր Րիւսդէմ փաշա վարդրուեցաւ ի Կ. Պոլիս, իբրեւ վստահելի խորհրդատու մը, մինչեւ որ նանաօրինակ պաշտօնի մը կոչուէր։ Վեհ. Սուլթանն երիցս մտադրեց անուանել զնա ընդհանուր կառավարիչ կէս-ինքնօրէն նահանգներէն միոյն։ Բայց որոմ հետեւ, Արեւելքի հին կաթոլիկ գերդաստաններէն միոյն պատկանելով, Րիւսդէմ փաշա պապական է, իւր կրօն արդելք եղաւ Արեւ. Ռումելիի կամ Կրետէի ընդհանուր կառավարիչ անուանուելուն։

Րիւսդէմ փաշա ապահովապէս մեծ ընդունելութիւն պիտի գտնէ Լոնտոնեան ընկերութեան մէջ, շնորհիւ իւր կենցաղագէտ և հաճելի բնաւորութեան։ Իւր վրայ միացուցած է հին դպրոցէ թուրք փաշայի մը քաղաքավար ծանրութիւնն՝ երկար ատեն Եւրոպական Արքունեաց մօտ ապրած քարտադէտ մը բարեկիրթ, համարձակ և հեղահամբոյր վարմանց հետ։ Կը կրէ, օսմ. բարձրագոյն պատուանշաններուն հետ, Եւրոպական շատ մը պատուանշաններու մեծ ժապաւէնն, և իբրեւ առանձնակարգ հրացանաձիգ ստացած է Եւրոպական շքանշաններ։

ԱԶԳՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿՐՕՆ

Պրուսէլի Նոռ լրագիրն հետեւեալ ուշադրաւ հատուածն հրատարակած է.

«Արդէն շատ անգամ խօսուած է սլաւոն ազգաց մէջ տարածուող հռոմէական բրոքանոպոլին վրայ, որ Վատիկանին անձնուէր մի քանի անձանց, և մանաւանդ Տիքովարի (Խրուաթիա) Առաջնորդ Եղրոսանդրէն Ֆուատ փաշայի ընկերացաւ Եւրոպա, և ընկերացաւ Նաւատորմին որով Դահիր փաշա վերջ տուաւ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ Պետութեան կէս-անկախութեան, և վերակալեց զայն որպէս նահանգ մ'ընդ ուղղակի վարչութեամբ Բ. Դրան։ 1848 ին, երբ ծագեցաւ յեղափոխութիւնն որ տապալեց Դանուբեան գաւառաց Հոսբոտորեան վարչութեան ձեւը, Րիւսդէմ պէյ իբրեւ քարտուղար—օժանդակ ընկերացաւ Փուատ փաշայի, յայնժամ Փուատ պէյ, որ կարգուած էր Մեծ Հոմիէր ի վերակազմութիւն Մոլտաւիոյ և Վալաքիոյ։ Այս եղաւ սկիզբն բարեկամութեան որ մինչեւ վերջը տեւեց ի մէջ մեծանուն աշխարհավարին և Րիւսդէմ պէյի. զի երկոքին հաւասարապէս փափաքող էին Օսմ. Տէրութեան բարւօքման, և քաղաքական նոյն կարծիքներն ունէին։ Յետոյ, երբ Փուատ փաշա առաքեցաւ վերջ տալու ապստամբութեան յեպիրոս և ի Թեսալիա, զոր ռուսական մեքենայութիւնը գրգռած էին՝ Խրիմա պատերազմին սկիզբը Թուրքիոյ ուշադրութիւն յայն կողմ դարձնելու համար, Րիւսդէմ պէյ Եպիրոսի Ֆուատ փաշայի ընկերացաւ իբրեւ օգնական և քարտուղար։

Րիւսդէմ պէյ, վերադառնալով Խարիճիէն Ընդհանուր Քարտուղարի պաշտօնով, արեւմտեան գրութեամբ վերակազմեց զայս պաշտօնատունն, մանաւանդ զիրանսերէնն իբրեւ պաշտօնական լեզու վասն ամեն դիւանագիտական թղթակցութեանց։ փոփոխութիւն որ մեծ գոհութիւն պատճառեց օտար կառավարութեանց։ Ի վերջ տուաւ թուրքերէն խմբագրեալ պաշտօնագրերուն երկդիմութեանց ու մթութեանց, որք նոցա բուն իմաստը կը խեղաթիւրէին։ 1856 ին Րիւսդէմ պէյ ստացաւ զ'իւր առաջին պաշտօն դիւանագիտական, իբրեւ գործակալ ղրկուելով ի Դաբինօ, Իտալիա։ Մինչ Թուրքիոյ ներկայացուցիչն էր Իտալական Արքունեաց մօտ, Րիւսդէմ պէյ բարձրացաւ երրորդ և ապա երկրորդ կարգի դեսպանութեան, վայելելով Վեհ. Սուլթանին փառաւորութիւնն և շահելով Վիքտոր Եմմանուէլի և Նորա գերդաստանին սէրն ու յարգանքը։ Րիւսդէմ փաշա տակաւին այնչափ հաճարուած կը վայելէ Իտալիոյ Արքունեաց և գլխաւոր պետական մարդոց քով, որ վերջերս մի քանի անգամ հասկցուցին Բ. Դրան թէ Ումպերդօ Թագաւորը շատ գոհ պիտի լինէր եթէ Րիւսդէմ փաշա վերստին Հռոմի դեսպան անուանուէր։

Իտալիայէն Րիւսդէմ պէյ, Ռուսիա ղրկուեցաւ առանձնակարգ դեսպանութեան պաշտօնով Անդ եւս բերնոս չբերաւ մ'եղաւ Արքունեաց, և յաճախ կ'ընկերանար հանդուցեալ Զարին օրական արշաւանաց։ Ի Րիւսդէմ փաշա իւր երիտասարդութեան մէջ յանդուգն դրսորդ մ'էր բառին բուն նշանակութեամբ, և հրացանով նշան առնելու մասին Եւրոպիոյ առաջնակարգ մարդոցմէն մին։ Այս արշաւանաց միոյն մէջ, արջի մը հետ մարքառնելով, Ն. Վսեմութիւն ձեռքէն ծանրագէս վիրաւորեցաւ։ Ցաջպղեցաւ նուաճել և սպաննել դազանը։ բայց արջին հզոր ճանկին հարուածներէն Րիւսդէմ պէյ կորցուց իւր մատներէ երկուքը։ Մինչ էր ի Բեղերոպուրկ, Րիւսդէմ պէյ ղրկուեցաւ Վեհ. Սուլթանը ներկայացնելու Շուէտի և Նորվեկիոյ այժմեան Արքային թագադրութեան հանդիսին մէջ։

1873ին Կ. Պոլիս կոչուելով, Վեհ. Սուլթանէն ստացաւ զ'իւր անուանում Լիբանանու Իշխանի բարձր պաշտօնին։ Վեհ. Սուլթանն ա'ինչափ վստահութիւն ունէր Ն. Վսեմութեան վրայ, որ պաշտօնին տեւողութիւնն ի սկզբան որոշեալ հինգ տարիէն տասն տարւոյ բարձրացաւ, բոլոր Տէրութիւններէն ստորագրեալ յատուկ լիազօրագրով մը։ Ահա ամենէն աւելի այս հանգամանքով Րիւսդէմ փաշա ճանչուեցաւ Անգլիոյ մէջ, և անգլ. կառավարութեան, իւր տասնամեայ պաշտօնավարութեան միջոցին խնամութեամբ և բարւոք կառավարեց զԼիբանան, զանազան ցվերու նկատմամբ հաւասարութեամբ և անկողմնակալութեամբ արժանանալով ամեն արդարադատ դիտողներու գովեստին։ Եթէ ուղղամտութիւնն և անկողմնակալութիւնն իրեն բացարձակ սկզբունք դրած չլինէր, Րիւսդէմ փաշա տակաւին կրնար մնալ Լիբանանու կառավարչական պաշտօնին մէջ. բայց չուզեց նպաստել ֆրանսական մեքենայութեանց և Մարոնիներուն շահերն յառաջացնել ի վնաս միւս հարակութեանց։ 1883ին միայն ֆրանսական կառավարութիւնն էր որ քննդիմացաւ նորա պաշտօնավարութեան նորոգման։ Թէև, յուսալով որ կրնար Ֆրանսայի հաւանութիւնն եւս շահիլ ի վերջոյ, Բ. Դուռը մի քանի ամիս աւելի պահեց զՐիւսդէմ փաշա ի Լիբանան։ Այս կէտի վրայ ֆրանսական դիւանագիտութեան տարած յաղթութեան իբրեւ փոխարինութիւն, Լիբանանու կառավարութեան պաշտօնը վերստին հինգ տարւոյ վերածեցաւ, երբ վասա փաշա յայծորդ կարգեցաւ Րիւսդէմ փաշայի։ Դիտելի է զի Րիւսդէմ փաշայի բացակայութիւնն այժմ ցաւ ի սիրտ կը զգան Մարոնիներն իսկ, հաստատելով թէեւ ուշ՝ արդար և կրօնի կառավարչի մը արժէքը։ Լիբանանէ վերադառնալէն ի վեր Րիւսդէմ փաշա վարդրուեցաւ ի Կ. Պոլիս, իբրեւ վստահելի խորհրդատու մը, մինչեւ որ նանաօրինակ պաշտօնի մը կոչուէր։ Վեհ. Սուլթանն երիցս մտադրեց անուանել զնա ընդհանուր կառավարիչ կէս-ինքնօրէն նահանգներէն միոյն։ Բայց որոմ հետեւ, Արեւելքի հին կաթոլիկ գերդաստաններէն միոյն պատկանելով, Րիւսդէմ փաշա պապական է, իւր կրօն արդելք եղաւ Արեւ. Ռումելիի կամ Կրետէի ընդհանուր կառավարիչ անուանուելուն։

Րիւսդէմ փաշա ապահովապէս մեծ ընդունելութիւն պիտի գտնէ Լոնտոնեան ընկերութեան մէջ, շնորհիւ իւր կենցաղագէտ և հաճելի բնաւորութեան։ Իւր վրայ միացուցած է հին դպրոցէ թուրք փաշայի մը քաղաքավար ծանրութիւնն՝ երկար ատեն Եւրոպական Արքունեաց մօտ ապրած քարտադէտ մը բարեկիրթ, համարձակ և հեղահամբոյր վարմանց հետ։ Կը կրէ, օսմ. բարձրագոյն պատուանշաններուն հետ, Եւրոպական շատ մը պատուանշաններու մեծ ժապաւէնն, և իբրեւ առանձնակարգ հրացանաձիգ ստացած է Եւրոպական շքանշաններ։

—=38=—

ԹԷՐԳՕՆ ԱՐԴԻՒԼԷՒ

ՅՈՐԹԻՒՆԷ ՏԻՒ ՊՈՒԱԿՈՊԷ

ԶԻԿ-ԶԱԿ

ԿԱՄ

ԿԵՌ-ԲՈՒԹԱՄԱՏ

Զ.

—Հակեցայ, գոչեց ծորժ որ Մընէսթրոյ, այս չէնք հրարուեստիկի մը մեքենոցն է եղեր։ Օրին մէկին հրախաղութեան նիւթերը բռնկելով չէնքը նետուեր է։ Եւ նոր բան չէ այս դէպքը, վասն զի պատին ճեղքերուն մէջ տունկեր բուսած են, և այնուհետեւ այս աւերակ ապաստանարան եղած է արձակավարի յեղուզակաց։ Ուստի չեմ զարմանար որ կեղծ դրամներ ալ շինած լինին ասոր, բայց դժուարին է ինձ հաւատալ թէ Զիկ-Զակ և իւր տարփուհին ասոր բնակած են... թէ և առժամապէս։

Ա՛, աւարիկ միւս մուրը... սանդուղքի մ'ստորոտն, որուն ստիճաններն հաստատուն չեն երեւիր ինձ։

—Սեղ կրելու չափ հաստատուն են, ըսաւ Քամիլլ սանդուղքն վրայ ցատկելով։

Պ. տը Մընէսթրոյ ժամանակ չունեցաւ զայն արգիլելու, և պարտաւորեցաւ ինքն ալ անոր ետեւէն երթալով մեծ սենեակ մը հասնիլ որ բացարձակապէս ունայն էր։

Զորս պատ, փայտարեալ ձեղուն մ'և խարխուլ տախտակամած մը միայն կային անդ։

—Մեր սրիկայներն ասոր բնակած են, ըսաւ երիտասարդը՝ մարած մոմի մը կտոր հրելով իւր ոտքով։

—Այո՛, ըսաւ Քամիլլ, այս սենեկին մէջ էին երբոր մեք այս տան առջեւ հասանք։ Ես կինը միայն տեսայ որոշակի, երբոր պատուհանին մօտեցաւ, բայց աներկրայ եմ որ մարդն ալ այս սենեակին մէջ էր, և պահ մ'այնպէս թուեցաւ ինձ թէ նշմարեցի զայն։

—Անտարակոյս եղիր, օրիո՛րդ, թէ նա ալ ասոր էր, ըսաւ Պ. տը Մընէսթրոյ, և շուռն ալ անցած է ասոր, վասն զի աւարիկ փին մնեակն։

—Եւ ճոպանն որ Քուրաբիէի ձեռքէն պրծած ժամանակ բրդաւ... և փոկն որ ցուկը կապելու գործածուած էր։

—Ըսել է թէ անդամներն հետերնին տարած են զայն։ Աւելի լաւ, թերեւս գանենք նորէն գտնելու կ'օգնէ մեզ։ Ինձ զարմանք պատճառող բանն այս էր, որ ձեր երկու ընկերները դաւելէ յետոյ՝ ձեր ետեւէն չեն ընկած։

—Կը կարծեմ թէ կ'ընէին՝ եթէ ճանքան ուրիշ աւազակներ չյարձակէին վրաս։ Անշուշտ բոլոր են իրենք իրենց թէ վերջիններս ոչս սպաննելու աշխատութիւնն իրենց չպիտի ձգէին։

—Ինչ և իցէ, կ'երեւի թէ գիշերին մը նացորդն այս աւերակին մէջ անցուցած չեն, վասն զի այս տախտակամածէն դատ ուրիշ պառկելու տեղ չկայ. նմանապէս չեմ յուսար որ ատ վերադառնան այժմ որ դուն երեւած եղած է։ Անշուշտ աւելի ապահով բնակավայր մը գտած են...։

—Եթէ ապաստանած չլինին այն նկուղին մէջ, ուր բարեկամներս դահավիժեցան։

—Հաւանական չթուիր։ Մարդ մ'որչափ և սրիկայ լինի, չպիտի իւր ապաստան մարդոց դիակներուն քով պահիլ։

Կը մնայ սակայն դիտնալ թէ ի՞նչ եղան դոցա զոհերն, և եթէ հաւատաք ինձ, օրիո՛րդ, պէտք է որ փնտռենք։ Անշուշտ այս սենեակին մէջ չէ որ պիտի գտնենք։ Ուստի դուրս ելնենք ատոր և նրանցին մէջ երթանք փնտռենք։

Սանդուղքէն վար իջան, և խրամատած պատին առջեւէն անցան։ Նրբանցը տան մէկ ծայրէն միւսը կը հասնէր, և երկու ծայրն ալ դուռ չկար, որպէս զի մուտքը փակուէր։

Պէտք էր խուզարկել զայն թակարդաձեւ նրբանց, և բնականաբար Պ. տը Մընէսթրոյ առաջ անցաւ։ Մինչեւ իսկ կ'ուզէր թող չտալ օրիորդ Մոնիսթրոլի որ իւր ետեւէն քալէր, բայց Քամիլլ՝ անոր կրկնոցին կառչելով՝ անիծապէս նրբանցին մէջ մտաւ անոր ետեւէն։ Սակայն ճանրան շատ նեղ չէր և լոյսը կը տեսնուէր միւս ծայրէն, անպէս որ դատարքի մէջ կոխելու փանդ չկար։ Բայց և այնպէս զգուշութեամբ կը քալէին, և ծորժ քայլ մը չէր առնուր մինչեւ որ չփորձէր տախտակամածէն դատ ուրիշ պառկելու տեղ չկայ. նմանապէս չեմ յուսար որ ատ վերադառնան այժմ որ դուն երեւած եղած է։ Անշուշտ աւելի ապահով բնակավայր մը գտած են...։

—Եթէ ապաստանած չլինին այն նկուղին մէջ, ուր բարեկամներս դահավիժեցան։

—Հաւանական չթուիր։ Մարդ մ'որչափ և սրիկայ լինի, չպիտի իւր ապաստան մարդոց դիակներուն քով պահիլ։

Կը մնայ սակայն դիտնալ թէ ի՞նչ եղան դոցա զոհերն, և եթէ հաւատաք ինձ, օրիո՛րդ, պէտք է որ փնտռենք։ Անշուշտ այս սենեակին մէջ չէ որ պիտի գտնենք։ Ուստի դուրս ելնենք ատոր և նրանցին մէջ երթանք փնտռենք։

Սանդուղքէն վար իջան, և խրամատած պատին առջեւէն անցան։ Նրբանցը տան մէկ ծայրէն միւսը կը հասնէր, և երկու ծայրն ալ դուռ չկար, որպէս զի մուտքը փակուէր։

Պէտք էր խուզարկել զայն թակարդաձեւ նրբանց, և բնականաբար Պ. տը Մընէսթրոյ առաջ անցաւ։ Մինչեւ իսկ կ'ուզէր թող չտալ օրիորդ Մոնիսթրոլի որ իւր ետեւէն քալէր, բայց Քամիլլ՝ անոր կրկնոցին կառչելով՝ անիծապէս նրբանցին մէջ մտաւ անոր ետեւէն։ Սակայն ճանրան շատ նեղ չէր և լոյսը կը տեսնուէր միւս ծայրէն, անպէս որ դատարքի մէջ կոխելու փանդ չկար։ Բայց և այնպէս զգուշութեամբ կը քալէին, և ծորժ քայլ մը չէր առնուր մինչեւ որ չփորձէր տախտակամածէն դատ ուրիշ պառկելու տեղ չկայ. նմանապէս չ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,591,956
ՀԱՍՍՅԹ 1884 ՏԱՐՒՈՅ 1,718,462

ՆՕՐԹՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 2,993,181
ՀԱՍՍՅԹ 1884 ՏԱՐՒՈՅ 828,858

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրոյց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իրը ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասին 11,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 500,000 — **Մ Ա Ր Ի Թ Ա Յ Մ** — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ԱՆԳԼ. Ոսկի 120,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ ջոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և գրամագրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գալաթիոյ խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** Գործակալ Կ. Պոլսոյ Վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ԴԵՂԱՐԱՆ ՆՕՐՄԱԼ

ՀԱՄԲԻԿ ԷՄԻՐԶԷԵԱՆ

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԱՀՄՈՒՏԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԻՆԳ ԳԵՄԸ

Տէօրթէօր Կրէկուան որ 18 տարիներէ ի վեր Բարիզի հիւանդանոցաց մէջ իւր բժշկական արհեստը խիստ ճարտարութեամբ ի գործ դնելէ յետոյ ի Պոլիս հաստատուած է, ամէն տեսակ հիւանդներ կրնդունի ամէն օր մինչեւ կէս օր, և կիրակի օրեր ԶԻՒ պահի ընդունելի կարգաց հիւանդները։

Տէօրթէօր Ռօսլէնսօն, մասնագէտ Սամսունի և Ադեաց հիւանդութեանց, մինչև նաեւ Միզային գործարանաց և Բաղդիական ախտի, պիտի ընդունի իրեն դիմող հիւանդները Զորեքշաբթի և Շաբաթ օրերը ժամ 7էն մինչեւ 9ը։

Հանրածանօթ և ճարտար ուրիշ բժիշկներ ալ պիտի ընդունի ԶՐԻԱՐՈՒՔ իրեն դիմող ամէն հիւանդներ ամէն օր ժամը 9էն 11։

Ցաւախորդք խիստ գոհ պիտի մնան թէ՛ վերոյիշեալ մեծանուն բժիշկներէն և թէ՛ Դեղարանէն, ուր կը գտնուին ոչ միայն Եւրոպայէն բերուած դեղեր և գործիքներ, այլ մեծ խնամով կը պատրաստուին բոլոր դեղերը։

Խիստ ժամանակներ

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Գուտուստա պուլունան ասաքբիի Շահանէ իլիւն մէկգբէ միւնագասատա օլան էրզագք միթէնէվիյէտէն կիւշթին պէհէր գբյէսի իբի եւզ երիմի իբի—սատէնին տէօրթ եւզ օթուզ տօգուզ, եէթմիշ ալթը—էրգին սէքսէն պէշ—թուզին իւչ—օղանլըն եիրմի եէտի—մօմըն իւչ եւզ երիմի պէշ—ղէյթին իբի եւզ երիմի—տոպօնլըն իբի եւզ օթուզ իւչ—հաթապլը եէտի—քէօմիւրիւն օն ալթը—սամանլն օն իբի, պիր քարթ ֆասուլէանլը եէթմիշ տօգուզ օթուզ—կաղլն էլլի սէքիզ—ղէյթունլը եիւզ—նօհուտլն գբրգ—իւզիւմլն տօգասան բարայա օրատաբի թաթիպլի էօհտէսինտէ օլուզ թըշրինի սանինն երիմի պէշինճի կիւնի իհսալէի գաթիյէսի իճբա գբլընճաղընտան, իթայա թաթիպ օլանլարը պու միւատէթի զարֆքնտա թէնզիլը ֆիյաթ եյլէմէք իւզրէ լէվազիմաթը ուժումիյէ տարէբսինէ կէլմէյերի իլան օլունուր։

19 Թըշրինի սանի 1885

2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Նիզամիյէ էրզագ անպարը իչին միւպարտա օլուճաճգ օլան էրիմի պէն գբյէյի ճէպհէտ Թրիվէա զէյթունլընքն պէհէր գբյէսի տօգուան պէշ բարայա օրարագ թաթիպի էօհտէսինտէ օլուզ թըշրինի սանիի բումինն երիմի իչինճիւ ճուտա իրիմէսի գաթիյէսի իճբա գբլընճաղընտան, իթայա թաթիպ օլանլարը պու միւատէթի զարֆքնտա թէնզիլը ֆիյաթ եյլէմէք իւզրէ լէվազիմաթը ուժումիյէ տարէբսինէ կէլմէյերի իլան օլունուր։

19 Թըշրինի սանի 1885

2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Նիզամիյէ էրզագ անպարը իչին միւպարտա օլուճաճգ օլան էրիմի պէն գբյէսի ճէպհէտ Թրիվէա զէյթունլընքն պէհէր գբյէսի տօգուան պէշ բարայա օրարագ թաթիպի էօհտէսինտէ օլուզ թըշրինի սանիի բումինն երիմի իչինճիւ ճուտա իրիմէսի գաթիյէսի վէրիլէճէյինտէն, իթայա թաթիպ օլանլարը պու միւատէթի զարֆքնտա թէնզիլը ֆիյաթ եյլէմէք իւզրէ լէվազիմաթը ուժումիյէ տարէբսինէ կէլմէյերի իլան օլունուր։

18 Թըշրինի սանի 1885

3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Նիզամիյէ էրզագ անպարը Թարիքը գարարքն իրթէսի կիւնիւ հէվան անպարտա թէպիմ գբյէմնմագ շարթը իլէ իթթիհատ օլուման նիւժունէ. սանէ թէվֆիգէն միւսարեա օլուճմագ իւզրէ մէվգբյի միւնագասատա գօնաւյան օն պին արշընը ճէտիա պօղ բէնկի Բուսիա ապասընքն պէհէր արշընը ճէտիսի օն տօգուզ գրուշ օն միարաեա թաթիպի էօհտէսինտէ օլուզ թըշրինի սանիի բումինն երիմի իչինճի ճուտա իրիմէսի գաթիյէ վէրիլէճէկինտէն իթթասքնա թաթիպ վէ երիմիմի իչինճի ճուտա իրիմէսի կիւնի եիւզէ պէշ թէնզիլիսէ բարիպ պուլունանէրին վաղասը սէրասկէրի լէվգիմաթը ուժումիյէ տարէբսինէ կէլմէյերի իլան օլունուր։

18 Թըշրինի սանի 1885

3—3

CAISSE GENERALE D'EPARGNE ET DE CREDIT

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍՆՏՈՒԿ

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԿԻ

կեդրոնատեղի 116, հրապարակ Լաֆայէթ, Բարիզ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 1,000,000 ՖՐԱՆԳ

Բարիզի Ընդհանուր Խնայողական Մասուկին գործառնութիւնն են, Գաղղիոյ կառավարութեան անմիջական «երաշխաւորութեան» ներքեւ գտնուող, և մեծամեծ պարգեւներով վիճակահանութեանց ժամանակող ֆրանսական արժէթղթոց վաճառումը։

Ընկերութիւնը կազմուած լինելով 24 Յունիս 1867 թուականով օրինագրին տրամադրութեանց համաձայն, իւր գործողութիւնք Ֆրանսայի կառավարութեան յանձնեալն «գրեթէ» ամենարկուած են։ Այս մեծ և անժխտելի ապահովութիւնն մ'է զոր ընկերութիւնն ընծայէ յաճախողաց։

Ընկերութիւնը կը դիւրացնէ հասարակութեան «ամենան ցնդարանից միջոցաւ» դրեալ մի փոքր հարստութիւն և ուռնեալ միանգամայն մեծ պարգեւ մը շահելու յոյսն։

Առաջին ամանմարտն տրաւելու պէս, բաժանորդն կ'ընդունի իւր գնած արժէթղթին թիւն, և կը ստանայ նորա իրաւունքներն, որպէս թէ բաժնէթղթին գինն ամբողջովին վճարած լինէր։ Հետեւապէս արժէթղթին շահելիք պարգեւներն և տոկոսի կորզմունքն իրեն կը վերաբերին։

Ամանման վճարմունք են, բան արժէթղթի 3, 10 և 20 ֆրանգ։

Բարեմասնութեանց տեղեկութեանց համար դիմել առ. Ընդհանուր ներկայացուցչի Ընկերութեան կամ Թուրքիոյ, Ազատաբար Կասպ Էֆենտի, 4 Պարտիզգաբու, կ. Պոլիս։

Ներկայացուցիչ Ի Պոլսոյ, Յովհաննէս Էֆենտի 3 · Պուտուրան

Ներկայացուցիչ ի Զմիւռնիա Միսիս Փ. Փէթրօգոլիս։

ԸՆՏԱՆԵԱՅ ԵՒ ԱՐՀԵՍՏԻՑ ՀԱՄԱՐ

ՍԻՆԿԷՐ

ՁԵՄԱՐԻՏ ԵՒ ԼԱՒԱԳՈՅՆ

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅՆԵՐԸ

ԿԸ ԳՏՆՈՒՒՆ ՄԻԱՅՆ

ԴՈՐՆԱԲԱՆԻՆ ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ

THE SINGER MFG. CO. N.Y. TRADE MARK

Գալաթիա, Կամվանի խան, 2
Պոլիս, Մահմուտ բաշա, 90
Բերա, Մեծ փողոց, 208

Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար
Կ. ՆԻԷՏԼԻՆԳԷՐ

ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԹԵՐԷՆ

Ամէն ճշմարիտ մեքենայ կը կրէ թեւին վրայ Singer Manufacturing Company և վրան Գործարանին նշանը։

ՁՐԻ ԱՇԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆ—ՁԱՓԱԻՈՐ ԳՆԵՐ

ԳԻՒՐՈՒԹԻՒՆ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆ

ԳՈՒԻՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

ՐԻԼԱՅԸՆՍ

Ծովային ապահովագրութիւն։ —Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան, Պ. Ժ. Վ. Ուիթոլ, Ուիթոլ խան Պահչէ—գարու, Պոլիս. կամ Ղալաթիա, Ալէքսիատի խան թիւ 20։ 507

ԴԱՆԱԿ ԵՐԱՆԵԼԻ ԵՐԿԱԹԵՂԷՆ ՄԱՆՐ ԳԻՐԵՐԻ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԿՐԱԿԱՐԱՆԱՅ ԵՒ ԾԽՆԵԼՈՒԶԻ ԽՈՂՈՎԱԿԱՅ

Միակ մեծերանց Վիէննայի Բիւտ Կէպիւրը վաճառատան կրակարանաց

ԱՏԱՂԱԳՈՐԾԻ ԵՒ ՀԻՒՍՆԻ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

ՀԷՆՐԻԿ ԼԱՆԺ

32 Մահմուտիյէ փողոց, և
24 Բէրշէմպէ բազար Ղալաթիա

ՊՂՆՁԷ, ՁՈՒԼԱՒՈՑ ԵՒ ԾԵՆՈՒԱՆ ԵՐԿԱԹԷ

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԳՈՐԾԵԱՅ

ՆՈՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ԴՈՐԾԱՆՈՑ

ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԶՄԻՆԷՆԵՐ

ԴԱՐԱՆԱԿ ԵՐԱՆԵԼԻ ԵՐԿԱԹԵՂԷՆ ՄԱՆՐ ԳԻՐԵՐԻ

(ՇԱԲԱԹՈՎ ՊՏՏԱԾ)

ՀԷՑՏՈՓԻ

ՆՈՐ ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ

Աւասիկ ընդհանուր բժշկութեան զարմանալի և արտակարգ գիւտ մը։ Գիտութեան յաղթանակները —Եղեկտրական Հեռագիրը, Հոգի, Տպագրութիւն— յեղափոխեցին երկրագնդիս դրու. Իւրը, և մոգական կեանքն ըրին բաւական և խնամատարդն։ Այսպէս, թէպէտ ամենամար Դեղահատներ կան հիւանդութեանց համար, և մեծ արժանիք վերագրելով հանդերձ անոնց, Տէքթոր Հէյտոպի գիւտը նոնեմացուցած է անոնց ամէնքն և հիմնած է

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Բժիշկք, որոց պատուիրած օրական չորս կամ հինգ դեղահատները կը տկարացնեն ստամոքսը եւ կ'ամրապատուցնեն ապրկները, պիտի կրնան իրենց հիւանդաց առաջարկեն և պարտիկ տալ այս արտակարգ Դեղահատներէն մէկ երկուքով։ ՏՏՐԹՈՊ ՀԷՑՏՈՓԻ ՆՈՐ ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐԷՆ մէկ երկու հատ կը բաւեն դնելու համար ստամոքսն կատարեալ կանոնաւորութեան եւ պարտիկ մէջ, և միայն պայծառ ու թեթեւ բնելու։ Եթէ փայտերը տկարացած է իւր գործին մէջ, կը կաղարի, և եթէ Զրային դրութիւնը խռոտուած է, կը վերականգնի։

ՄԱԼՋՈՏՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱՆԵՐ

1. Ստամոքսի ծանրութիւն։
2. Ագեաց տարամասնութիւն մէջքի ախտի պատճառաւ։
3. Պոռտաւանութիւն։
4. Հաչէն յետոյ տկարութիւն և յոգնութիւն։
5. Բերանին մէջ գէշ հոտ մը և ծանր լեզու։
6. Որովայնի պնդութիւն, մարմնի դեղ մերթ ալ փորհարութիւն։
7. Դիմաց գոյնի ճախի վրայ։
8. Ախորժակի պակասութիւն և մեծ յոգնութիւն։

Վերոյիշեալ ամէն նշանները բացարձակապէս զոյց կուտան թէ խանգարում մ'յառաջեկած է փայծերդի մէջ, եւ որ լինի անմիջական և ազդու դարման մը ընդդէմ մարդկանց մեծ հոգեւոր կեանքի դեղերու վրայ, ուստի եւ շնորհի Պերճանաց մը որ զրուցոր եւ ազդու դարման մ'է, եւ կոչեցի

ՀԷՑՏՈՓԻ ՆՈՐ ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏ

Առողջութեան իսկութիւնն իսկ են, եւ այն մեծագոյն շնորհն զոր Գիտութիւնն որած է մարդկութեան։

Զարմանութեան, Աղօրութեան, Ընդհանուր յոգնութեան, ախորժակի պակասութեան, Գլխացաւութեան համար Տէքթոր Հէյտոպի նոր փայծերդի դեղահատերն ամենագոյն դարման են։

Մէկ մի սրուակ կը պարունակէ քսան դեղահատ։ Գինն է 25 անգլիական ոսկի։

Այս ծախուած ամէն դեղահատներէն սրուակ մը, եթէ մեր գրկին իրենց անուան եւ նշանովն։

Թղթատարական տոմս մը գրկիկ «Փայծերդին եւ իւր գաղանմիքը» խորագրով տեսարկին։ Հարկ եղած տեղերկիրներու դեղարանները կը տրուին ամենուն։

ՀԷՑՏՈՓ ԵՒ ԸՆԿ.
Նիւ-Եորք, Մ. Ն.

Կը ծախուի Ի Զալաթիա, Դասթ օրիտէի դեղարանը, և Պոլիս Քիւչիւքեան դեղավաճառանոցն և Էնիսկի։

ԶԳՈՒՇԱՑՈՒԹԻՒՆ —կը խնդրուի դեղավաճառներն ուշադրութիւն դնել որ Ջ. Հ. Քրանսիսի, որ միակ գործակատարն է, ստորագրութիւնը գրուած դնին։ Հակառակ պարագային մէջ, դեղահատներ կեռծ են։

ԺԷՐՈՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՑԼԵՐԸ

ՆՈՐՎԵԿԻՈՑ ՄԱՔՈՒՐ ԹԱՑԹՂԱՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ՇՆՉՈՒԵԼՈՎ ԵՒ ՈՒՏՈՒԵԼՈՎ ԿԸ ՆԵՐԳՈՐԾԵՆ

ԸՆԴԴԷՄ

ՀԱՐԲՈՒԽԻ, ՊՐՈՆՇԻԹԻ, ԴՈՒՄԻ, ՇՆՉԱՐԳԵԼԻ, ՁԱՑՆԻ ԿՈՊԵՐՄԱՆ, ԹՈՒՉԱԿԱՑԱՊ

Մեծապէս նախընտրելի են Քաղաքիներէն եւ շաքարահանութիւնէն, որք կը բեռնաւորեն ստամքն առանց ազդելու ընչաւորութեան խոտովակաց վրայ

ԺԷՐՈՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՑԼԵՐՆ ԵՆ

ԹԱՑԹՂԱՆԻ ՄԻԱԿ ԲԱՍԹԻՑԼԵՐՆ

Վարձատրեալ Փարիզը 1878 Տիեզերական Արուեստահանդէսի կողմէ։ Նախարարական որոշմամբ, և ըստ խորհրդոյ Առողջապահական Ժողովոյ, փորձերու ենթարկուած են և Ռուսիոյ մէջ թագաւորեալ կայսերական կառավարութեան կողմէ, ըստ հաւանութեան կայսերական բժշկական խորհրդոյ։

Իւրաքանչիւր տուփ կը պարունակէ 70 բասթիլ
Իւրաքանչիւր Ծանրոնիկեան փոքր ածանիկ կը գնուի 3ական

Ա. ԺԷՐՈՏԷԼ

Դեղագործ ի Սէնտ-Մէնիուլ (Մարն)
(Պահանջել Գործարանի Թիւն)

Այս Բասթիլները ծծելու միջոցին, շնչուած օդը կատու խայծանին շրդիներն զրպա ուղղելի կը տանի հիւանդութեան տեղը։ Ներգործման այս մասնաւոր եղանակին եւ միանգամայն իրենց բաղադրութեան պատճառաւ է որ այդ Բասթիլներն այնքան ազդու են այն ամէն հիւանդութեանց մէջ, որոց համար խորհուրդ կը սարքուի խայծդան գործածել։

Ցոյժ օգտակար են ծխողներու, այն անձանց որք կը յոգնեցնեն իրենց ձայնը եւ անոնց որք իրենց ոչխատութեանց մէջ գրգռիչ շոգիներ կամ փոշիներ շնչելու ենթարկեալ են։ —Ֆրանսայի և օտար երկրաց մէջ, այս Բասթիլներու անհնոյ յաջողութիւնը կը հաստատէ իրենց անժխտելի գերազանցութիւնը։

Դիմեալս կեդրոնատեղին է Դեղագործական Մթերանոցն, Զալաթիոյ մեծ փողոց, թիւ 35 և Բերա, Գանգիլք Եղբարց Բրիտանական Դեղարանը։ Կը ծախուի ամէն գլխաւոր դեղավաճառաց քով։

ՔԻԻՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ

Որ ստացաւ ոսկի մ'ամբողջ կը բանի Լիվերբուլի և Մէնչեսթրի գլխ.

Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ
Զրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ադլար	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ալեքբօ	3,000	Հանթ	2,500
Պոռնիա	4,600	Բաւարիա	5,000
Պալպէք	2,500	Բալգիրա	3,000
Պրիթիշ Քուին	1,200	Սերբիա	7,800
Սէֆալոնիա	5,000	Սիդիա	4,600
Քանդալոնիա	4,700	Սարակօսա	3,000
Շեբրուբրկ	2,000	Սամսոնիա	3,000
Տէվէրսրա	2,500	Սայրոն	3,000
Կոպլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթան	3,000		

Քէպրոս շոգենաւն ամսոյս 24ին Պաթումէն վերադառնալով անմիջապէս Լիվերբուլ պիտի ուղեւորի։

Այս Սէֆլա շոգենաւն ամսոյս 24ին Լիվերբուլէն ասա կ'ապասուի։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կընդունի Եւրոպայի երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամէն գիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱՌ ԵՒ ԸՆԿ
317 Գրքատուն

ԲԱՌԱԵԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՎԷՐՊՈՒԼ, Մ'ԷՆՉԷՍԹԷՐ ԵՒ Օ'ԼԻՈՅ ԳԼԽ

Կանոնաւորապէս բաց

Անուանք	Թանոյ	Հաստատոց	
Ամա Սոֆիա	3,000	Գրգ	
Ամարատ	2,500	Ռոմբէյ	
Ադրիատիկ	2,500	Քրոնիշտատ	
Լազարիա	2,500	Ուիլիա	
Մասեսոնիա	3,500	Մարդ	
Բուլգարիա	2,800	Յոթբոթիլ	

Պրէմոնտ շոգենաւն ամսոյս 24ին Պաթումէն վերադառնալով անմիջապէս Լիվերբուլ պիտի ուղեւորի։

Այս Սէֆլա շոգենաւն ամսոյս 24ին Լիվերբուլէն ասա կ'ապասուի։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կընդունի Եւրոպայի երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամէն գիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱՌ ԵՒ ԸՆԿ
317 Գրքատուն

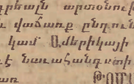

ՅԱՐԼՍ· ԼԷՅԼԱՆԴ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ

Որ նանանաստրատ կը բանի Լիվերբուլ և Ամստրատամ գլխ.

Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ
Ամերիկան	2500	Գիսմարկան	3700
Ամստրատամ	2500	Գերմանիան	3700
Անտուարպեան	2500	Գիլանան	3700
Ամերիկան	2500	Լուկերման	5500
Ասիան	3700	Իսլանդիան	5500
Պալմերիան	6000	Իտալիան	5500
Պուլգարիան	6000	Լեհական	2200
Բաղդէրեան	800	Լիսբոնան	2500
Սայրենեան	2000	Լիսպան	800
Տուրոյ	700	Օլորթոյ	700
Լիմիրզան	3700	Բէրսիան	3800
Գանգիան	3700	Պալէնեան	6800
Գանգրինեան	3700	Պիրենեան	6800

Ամստրատամ շոգենաւն, նաւապետ Քրիսթիան, գեկտեմբեր 3ին չորսթի օր դէպ Լիվերբուլ պիտի ուղեւորի Զմիւռնիոյ ճանապարհով։

Ուղեւորներու համար ամէն գիւրութիւն։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԼԷՅՈՆԱՐԴ ՖՐԷՆՏԼԻՆԳ
Գործակալ

Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միսլիթ խան, Զալաթիա

Նաւատեարք, Գարտնալք Ֆրէա, Լէյլանտ և ընկ. Լիվերբուլ

Գործակալներնիք

Կ. Պոլիս, Լուսարար Լաֆիոնդէն.
Ճիպարպարար, Պ. Պ. Բարվոր Եղբարք
Ռաբբասնդրիա, Կ. Լ. Վասման և ընկ.
Մարդ. Ա. Քասիլիքի.
Շիրա, Ա. Մ. Մաւրոկօրդատոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիդոլ և ընկ.
512

ԵՐԹԵԼԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒԹԻՒՆ

Ընդ Կէ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օրեսոյի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍՈՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ
			4,500
Ադրիատ	2,000	Լէբանոն	4,500
Ամենը	3,000	Մարենկո	2,500
Ակիս	4,300	Մարսոմի	2,000
Գասանոս	3,500	Միլը	2,000
Գորտանոս	2,200	Նեբրա	5,000
Գրանիս	2,000	Օքսիլլը	3,000
Գէլտրա	2,600	Ոլանտոս	4,500
Գանդիոս	2,500	Ոդրանդ	2,000
Գասմէս	2,400	Ոդրդ	4,200
Գաբրդ	2,000	Բասիֆիք	3,200
Գոսն	2,700	Բարեսոն	1,700
Տիտոս	2,500	Բասրէր	2,800
Տօմիսն	1,800	Քիդդ	4,400
Էրաբդ	2,600	Փիսիթ	3,200
Էտարդ	2,600	Բիսանոս	3,000
Ֆալքն	800	Բոլը	5,500
Ֆիտոս	1,700	Բոմնոս	3,500
Ֆրամինիս	1,600	Բոմիշ	4,000
Կարիլիս	5,500	Պարկիս	2,000
Կիդասս	2,200	Պարֆս	2,000
Կոզդ	1,800	Սիլիս	4,500
Կրոսնոս	2,200	Սարենդ	1,200
Հանկս		Թասսոս	3,000
Հերս	2,000	Թ. Ուիլքի	1,300
Հիտարկս	3,000	Թիկեր	2,800
Հիլմարդ	1,200	Թարլսոս	3,600
Ձիտս	2,300	Քասնդրդ	4600
Քէլսոս	2,000	Եկեսոս	3,000
Քոֆսոս	2,200	Զէպտա	41,0
Լէ.	2,000	Զէրս	

Ուիլսոյ շոգենաւը, նաւապետ Նիսմէն, ընդհանուր վաճառքով սպասք կը բեռնաւորի Լիվ. և դեկտ. 4ին պիտի մեկնի կ. Պոլիս զարդ հասնելու։

Բաքբոս շոգենաւը, նաւապետ Կորտոն, ընդհանուր վաճառքով Լիվ.ին ասա հասած է։

Ուղեւորներու համար ամէն գիւրութիւն։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԵՆՏԼԻՔԻ ՀԻԼՏ ԵՒ ԸՆԿ
Գրքատուն
Թիւ 17–18, Քիւչիւք Միսիգ խան Զալաթիա
514

Գրքատուն Ա. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՈՅՆ

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

ՊԻՐՄԱՆԻԱ ԿԸ ՅԱՂԹՈՒԻ ԱՆԳԼԻԱՑԻՆ

Լոնտոն, 2 դեկտ.

Հնդկաստանէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Բրէնտէրկասդ զօրավարն, ի գլուխ անգլիական զօրաց, նոյմ. 29ին մնած է Մանտալէ, Պիրմանիոյ մայրաքաղաքն, առանց ընդդիմութեան բախելու։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Բէռլսպուրկ, 3 դեկտ.

Ժողովուրդ Ս. Բէթերսպուրգի անգլիական աշխարհավարութիւնը պատասխանատու կը նկատէ Պալքանաց մէջ թափուող արեան համար։

ԱԺԱՆՍ ՌԻԻԹԷՐ

Գահիրէ, 3 դեկտեմբեր

Սըր Հ. Տրըմմնտ Ուոլֆ քանի մ'օրէ ի վեր այնչափ անհանգիստ էր որ ստիպուեցաւ դադրեցնել ամէն աշխատութիւն։ Այժմ իւր վիճակը բարւոքած է։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՊԱՆՔԱ

Լոնտոն, 3 դեկտ.

Անգլիոյ Պանքային շաբաթական հաշուեկիրը՝ նախորդ շաբթուան հաշուեկշռոյն հետ բաղդատմամբ՝ հետեւեալ տարբերութիւնները ցոյց կուտայ.

Պատրաստ մետաղադրամ—	
Նուազում—անգլ. ոսկի	369,000
Փոխանակագիրք և այլ թղթեր—Նուազում—անգլ. ոսկի	658,000
Պանքնոթք ի պահեստի—Նուազում—անգլ. ոսկի	403,000
Պահեստի դրամոց համեմատութիւնն յանձնառութեանց հետ	44 5/8 %

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 22 Նոյեմբեր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐՈՅ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ պանքայի)	110 3/8
3 » » » (վճարելի)	110
3 » Բարիզի » (պանքայի)	22 90
3 » » » (վճարելի)	22 97 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹԼԹՈՅ

Օսմանեան Քօնսոլիտէ

	Գներկան
Սրեկ երեկոյ գոց. (Մէջց. D. Սերի Գ. կ.	15 9
Գրաստին գոցուելէն վերջը »	15 12
Բերայի մէջ »	— —
Առաւօտուն բացուելուս »	15 12
Բարձրագոյն գին »	15 13 1/2
Նուազագոյն »	15 12
Կէս օրին	15 13
Փոխառութիւն 1858	
» 1862) Հ. Սերի Գ. կ.	26 20
» 1860)	
» 1863) B. » Դ. կ. » »	15 15
» 1872)	
» 1865)	
» 1869) C. » Գ. կ. Օ.	15 11
» 1873)	

ԻՍԼԻՊԻԼԷ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ

Սրեկ իրիկուն գոցուելուս	70 25
Այս առաւօտ բացուելուս Գ. կ.	70 25
Կէս օրին	70 25

ԲԱԺԵՆԵՏՈՒԹԻՒՆ

Սօսիէթէ ժէնէրալ	Գ. կ.	Ադբ. Լ.	3 15
Քրէտիթ ժէնէրալ	» »	Օսմ. »	6 5
Պանք ազ Գոնս	» »	» »	3 25
Սօս. Շանտ է վալէօր	» »	» »	3 15
Թրամուէյ	» »	» »	285
Բուժէրիի երկաթուղի		ֆր.	34 50
Օպլիկասիոն ազ Բրիորիթէ		»	—
Բասմենթուզդի Լաւրոմի		»	50

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ

Օսմանեան ոսկի	դրչ.	100
0 ֆրանկոց	»	87 26
Անգլիական ոսկի	»	110 10
Ռօլ Խրէրիալ	»	90 10
Ֆրիմից	»	51 15
Ռուսլիի թղթագրամ	»	9 21
» արծաթ	»	89 20
Ֆլորին	»	8 30
Մէտ. արծ. (մարք.)	»	107 37
Վէնցոց	»	102 30
Հինոց	»	102 25
Մէթալիք	»	98 10
Գրնիէ	»	—
Թրիեստագրամ	»	—

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտան, 3 Դեկտեմբեր, ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսոլիտէ	99 1/2
Օսմ. » Սերի Դ. բացուելուս	14 1/16
» » » գոցուելուս	14
» » » Ա.	27
» » » Բ.	15 3/4
» » » Գ.	14
Օսման 1871	66 3/4
Փոխառութիւն 1877	79
Պանք Օսման	9 3/4
Ռուսական փոխառ. 1873	93 1/2
Գիպտական միացեալ (իսլիֆիէ)	64 1/8
» առանձն. (բրիմիէժիէ)	86 3/4
Տպրա Սանիէ	61 1/2
Ֆօսմանիէալ (փոխառ. Լօչիլր)	86 3/4
Հունգարական պարտաթուղթ 4%	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	—

Վիէննա, 3 Դեկտեմբեր, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	126 05
Օսմանեան երկաթուղի	17 50

Բարիզ, 3 Դեկտեմբեր, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	108 47 1/2
» » 3 %	80 45
Օսմանեան քօնսոլիտէ Սերի Դ. բացուելուս	14 20
» » » գոցուելուս	14 20
» » Սերի Բ.	15 50
» » Գ.	14 10
Օսմանեան երկաթուղի	35 25
» Բէժիի բաժնեթուղթք	— —
Պանք Օթօման	498 75
Գրէտիթ Լիոնէ	—
» Ֆոնսիէ	1328 75
Բաժնեմասն Լիոնի	1232 50
Սուէզի ջրանցք	2102 50
Ռուսական 5% 1877ի	101
Իտալական Ռանթ	96 55
Եգիպտական միացեալ	323 75
Սպանիական (արտաքին)	53
Բրիօրիթէ թիւրք	350
5% Հելլենական	287 50
Հէք Լոնտրայի վրայ	25 20

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 3 Դեկտեմբեր, ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	108 52 1/2
Օսմանեան քօնսոլիտէ Սերի Դ	14 15
Եգիպտական	323 75

ՄԱՍԻՍ (2

ԵՒ

ՆՈՐԱ ԿԱՏԱՐԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱԼՈՒ ՓՈՐՁԵՐ

Ա. ԶԷՆԳԻՆԵԱՆՈՒՄ

Արդարեւ, Մասիսի անծայրածիր մակերեւոյթը կը ներկայէ խիստ սակաւաթիւ արօտավայրեր։ Այս պատճառաւ և անասնապահութեամբ չատ քիչ կ'զբաղին Նորա վրայ։ Լաւագոյն և ընդարձակ մարդերը կը գտնուին Ս. Յակոբայ ձորն չրջապատող բարձանց, արեւմտեան զառիվայրերու վրայ և Սարդար-Աղբիւրի լերանցամէջն։ Մասիս բոլորովին զուրկ է անտառներէ, և միայն Սարդար-Աղբիւրի չրջակայքը կը տեսնուին ցարասիի անտառակի մը մնացորդներն։ այն եւս կազակներն ու Քիւրդերն անխնայ կը կտրատեն վառելիքի համար։

Այս է առհասարակ Մասիսի ընդհանուր նկարագիրը։ Այժմ անցնինք քանի մը մանրամասնութեանց, որ անհրաժեշտ են կատարելապէս հասկնալու համար յետագայ տեսութիւնը։

Արարատի հիւսիս-արեւելեան կողմ վրայ վերէն վար բացուած կայ խոր վիհ մը, արդիւնք հրաբխային զօրութեան։ Այս ահագին ձեղքուած, որ Ս. Յակոբայ ձոր կամ Վանդ Մասեաց անունը կը կրէ սովորաբար, ունի եօթն վերստ տարածութիւն և կը ձգուի հիւսիս-արեւելեան ուղղութեամբ։ Նորա վերին մասը կը ներկայէ կրկիսաձեւ ընդարձակ սարահարթ մը չրջապատուած սեպաձեւ ժայռերու կարկառներով, հանդերձ գագաթհաւասար սարաւանդներով։ Քիմիական ինչ ինչ ազդեցութեանց պատճառաւ, սարահարթին ուղղաձիգ պատերը բաժնուած են ուղղահայեաց ճեղքուածներու, տեղ տեղ այնչափ խոր, որ իրարմէ անջատ ահագին սիներ կը կազմեն։ Կրկիսաձեւ սարահարթի պատին վերը ծածկուած է ձիւնի այնպիսի թանձր խաւով, որ մասամբ կրնայ ծառայել Արարատի ձիւնային սաւանի հաստութիւնը չափելու համար։

Սառնարանի ստորին ծայրէն, որ 9378 ոտք բարձրութեան վրայ կը գտնուի, (Աբիխի ծանրաչափով), դուրս կը հոսի պղտոր հեղեղատ մը և կ'երթայ դէպ ի վար ծործորի մէջէն։ Սառնարանի ծայրէն երկու վերստ դէպի վար, ծործորն՝ երկու կողմերէն կ'սկսի ներքնալ սեպաձեւ ժայռերու երիանգիգ շղթաներով։ յետոյ ծործորը նորէն կը լայնանայ, հասնելով 1500 ոտք միջին լայնութեան։ և ի վերջոյ Արարատեան դաշտի վրայ ժայռերու շղթաները բոլորովին կ'անհետին, և ծործորն կ'ընդունի հարթ դիրք մը։

Մինչեւ 1840 Ս. Յակոբ ձորին ստորին մասի մէջ, այ կողմի վրայ կար Ակոռի հայկական մեծ աւանը, միակ գիւղը Մասիսի հիւսիսային ստորոտի վրայ։ Նորա բնակիչները կ'զբաղէին այգեգործութեամբ, երկրագործութեամբ և անասնապահութեամբ։ Զորին դարաստաձեւ զառիվայրերն, որ հրաբխային արտադրութեանց կոյտերէ կը բաղկանան, ծածկուած էին ծիրաններու-գեղեցիկ և նշանաւոր այգիներով։ Ակոռի կը գտնուէր 5700 ոտք բարձրութեան վրայ և Պոռֆիչէօր Պարրոտի այցելութեան ժամանակ ունէր 175 տուն։ Դիւրաւ տը Մոնպլրէ որ 1854ին այցելեց Ակոռի գիւղը, կ'ըսէ թէ, Նորա բնակիչներու թիւն 1000ի կը հասնէր. ոմանք եւս 2000ի կը բարձրացնեն այս թիւն։ Աւանի մէջ կար եկեղեցի մը ում Շարդէն և Ֆուրնըֆոր՝ Աւասէլցոյ-Վանէ անուանը կուտան։ Ֆուրնըֆորի ժամանակ աւերակ վիճակի մէջ կը գտնուէր։ Դիւրաւ տը Մոնպլրէ այդ Ֆրդկամ Թ.րդ դարուն կը վերագրէ եկեղեցիի կառուցումը։ բայց ճանապարհորդներու անդ գտած ամենահին յիշատակագրերն ԺԴրդ դարու կը պատկանին։

Վերն արդէն ըսուեցաւ թէ ձորի մէջէն ընթացող հեղեղատն միակ հոսուն ջուրն է Մասիսի բոլոր հիւսիսային ստորոտի վրայ։ Ակոռիի բնակիչք դիտէին լաւագէս օգուտ քաղել գիւղի ակենց ճշմարիտ աղբիւրէն», որպէս կ'անուանէ Պոռֆիչսոր Պարրոտ։ Այնտեղ ուր ձորն, Ակոռիէն վերեւ, կը ներկայ սեպաձեւ ժայռերով և հեղեղատն կ'սկսի հոսել նեղ ձորձորի մէջէն, չինուած էր ջրանցքներու դրութիւն մը, որոնցմով ջուրը կ'երթար ոռոգել այգիներն ու դաշտերը։ Խմելու և տնային գործածութեանց համար նշանակուած ջուրը առանձին ջրմարքներու մէջ կը պահուէր. ձմրան, երբ հեղեղատը կը ցամքէր, գիւղի մօտ գտնուած աղբիւրէն ջուր կը հայթայթէին։ Ջուրն հաւաքելու համար կառուցուած էին մանաւոր աւազաններ։

Ծործորի մէջէն հաշուելով, Ակոռիէն երեք վերստ բարձր, այ կողմի վրայ կար Ս. Յակոբայ փոքրիկ վանքը, հովանաւորեալ խուռբ մը ծառերով, որ հովտի մէջ եղող ծառային բուսականութեան վերջին և ամենաբարձր ներկայացուցիչներն են։ Վանքի—որ անուանով կը յիշատակուի ծործորն ողջոյն—հիմնադրութեան դարն անյայտ է։ Ս.Լանդուխտ Լիւրին հնութեան կը վերագրէ զայն, սակայն այն տապանագրերու մէջ, զոր ընդօրինակած է Դիւրաւ վանքի գերեզմանաքարերու վրայէն, չկայ հատ մը, որ ԺԳ. դարու վերջէն առելի հին լինի։ Այս տեղ, այս լերին կղզիացեալ մենաստանի մէջ կը քնակէր Պարրոտ, երբ Մասիսի վրայ կը կատարէր իւր գիտական հետազօտութիւններն։

Ամբողջ միաբանութիւնը կը բաղկանար միմիայն Կարապետ անուն վարդապետէ մը, պատկառելի ծերունի, որ իւր ժամանակը կ'անցուցնէր երբեմն աղօթքով և երբեմն իւր անձնական դերեզմանի համար աշխատելով։

Վերջապէս դեռ աւելի եւս դէպի վեր, վերոյիշեալ սեպաձեւ ժայռերու վրայ, որ այ կողմէն նեղ դիրք մը կուտայ ծործորին, 7265 ոտք բարձրութեան վրայ (Աբիխի ծանրաչափով) կայ Ս. Յակոբայ աղբիւրն որ մեծ հռչակ ունի ռուսական Հայաստանի մէջ։ Տեղական Հայերը մինչեւ այժմ կը հաւատան թէ այս աղբիւրի ջուրն, ուր և լինի, ունի հրաշալի յատկութիւն յինքն գրաւելու Ս. Յակոբայ թռչուններ (տարմ), որ մարախի ոսերիմ թշնամիներն են։

Երբ Կաւկասիոյ մէջ ո և է տեղ մը երեւան կու գայ երկրագործներու այս պատուհասը, մասնաւոր պատգամաւորութիւն մը կը զրկուի Արարատի վրայ Ս. Յակոբայ աղբիւրի հրաշագործ ջուրի համար։ Որոշեալ արարողութեամբ մը կը տանին զայն վարակեալ տեղերն և այն ժամանակ, ինչպէս կը պատմեն, Ս. Յակոբայ թռչունները երամներով կ'սկսին երեւիլ և մեծ ջարդ տալ մարեխներուն։ Այն կենդանաններն, որ ուսումնասիրած են Կաւկասիոյ թռչնաբանութիւնը, կը հաստատեն թէ տարմերը կը պատկանին երկրին մէջ գտնուած ամենասովորական թռչնոց կարգին, և սաստկութեամբ կը հաճեն և կ'ուչնացնեն մարեխը, մինչեւ իսկ այն ժամանակ, երբ չկայ հրաշալի ջուրը։

Սակայն ինչ և լինի, Ս. Յակոբայ աղբիւրի վարկը ցարդ անաղարտ կը մնայ։ Վերջին անգամ ջուրի գնացին 1879ին, երբ մարեխը կ'սարեր Կաւկասիոյ մի քանի կողմերը։ Այն ժամանակ կը պատմէին թէ Ս. Յակոբայ աղբիւրը գնացող պատգամաւորութեան՝ ճանապարհորդական արքունի պատենագիր տրուած էր գործի ստիպողականութեան պատճառաւ։

Ս. Յակոբայ աղբիւրի ջուրն ունի տակաւին ուրիշ քանի մը հրաշագործ յատկութիւններ, զոր օրինակ, ամուլ կիներու յղութիւն կը պատճառէ։ Այս տարիս տարուան մասնաւորապէս որոշեալ օրերու մէջ, երկրին ամէն կողմերէն ուխտաւորներ և բուժիչ ուղղներ կը ժողովին Նորա շուրջը։ Պարրոտի ժամանակ, այս աղբիւրի մօտ կար մատուռ մը՝ Ս. Գրիգոր անուն։

Դիտելի է որ, թէեւ Ֆուրնըֆոր, հանգստեան համար շատ անգամ օթեւանած է Ս. Յակոբայ վանքի մէջ, ամենեւին յիշատակութիւն մ'իսկ չբներ Նորա գործածած Աղբիւրի մասին։ Այնու ամենայնիւ մեծ ուշադրութեամբ կը նկարագրէ թէ ինչպէս կը տանջուէր ծարաւէն, երբ կը վերադառնար Մասիսի վրայ ըրած գիտական խուզարկութենէն և թէ որպիսի դժուարութեամբ կրցաւ գտնել քիչ մը ջուր, այր հայթայթման համար հարկ անհրաժեշտ էր իջնել մինչեւ սառնակոյտի վտակի մօտ, որ կը հոսէր վանքի տակէն, ահագին խորութեամբ։ Այս պարագայ փոքր ինչ հիմ կուտայ կարծելու թէ Ս. Յակոբայ աղբիւրը գոյութիւն չունէր Ֆուրնըֆորի ժամանակ։ Այն վայրաց մէջ, որ ներկարկեալ են հրաբխային ուժերու ներգործութեան, աղբիւրներու յանկարծական երեւումն ու անյայտացումը խիստ սովորական երեւոյթ մ'է։

Ընթերցողն հաւանօրէն դիտած է, որ Ս. Յակոբայ ձորի մանաւանդ Ակոռիի և վանքի այս նկարագրութիւնը կը վերաբերի անցեալին՝ մինչեւ 1840 տարին։ Իսկ այժմ նա կը ներկայէ խիստ քարքարուտ առնապատ մ'ուր միայն երբեմն երբեմն կերուելի Քիւրդերն իրենց հօտերով։ Ակոռի հարուստ աւանն, որ կենդանութիւն կուտար ամբողջ ձորին, հնադարեան եկեղեցին ու վանքն, այգիներն ու ջրանցները, վերջապէս նոյն իսկ բնակիչները, սոքա ամենքը կործանուած ու ոչնչացած են 1840ի ոսոկալի աղէտի պատճառաւ։

Այդ տարուան յունիս 20ին Արարատի վրայ և անկէ դէպի արեւելք և հարաւարեւելք տեղի ունեցաւ խիստ աղետարեր երկրաշարժ, այր նման չատ սակաւ տեսնուած է Հայաստանի մէջ։ Նա աւերակաց կոյտ դարձուց բաղաքիւ չէնքեր ի Բայազիդ, Մաքու, Նախիջեւան, Օրդուբատ և այլ տեղեր, սակայն ամենէն աւելի Ս. Յակոբայ ձորի վրայ է որ աղետաբեր ազդեցութիւն գործեց։

Հապա թէ, հողն սկսած էր շարժիլ, ժայռերու կատորները պոռուելով իրենց տեղերէն սկսան ծածկել աւանը գրեթէ բոլոր բնակիչներն ալ միասին, և թուսմ կազմել ծործորի այն տեղն, ուր երկու կողմերէ ձգուած ժայռաւոր սարաւանդները նեղ դիրք մը կուտան նմա։ Այս առաջին աղէտին, յունիս 22ին յաջորդեց երկրորդ մը՝ աւելի եւս սոսկալի և չարաչուք։ Ձիւնի և սառոյցի շերտերը ժայռերու հետ միասին փրթելով, կ'ընկնէին ծործորի վերի մասին մէջ, կը հալէին և յիշեալ թուսմէն վերեւ ցեխի ահագին լիճ մը կը կազմէին։

Աբիխ ակադեմիականը կ'ըսէ թէ այդ լիճն 2400 ոտք լայնութիւն, 3500 ոտք երկայնութիւն և առնուազն 50-60 ոտք խորութիւն ունէր։ Թուսմը չիրցաւ տանիլ այս զանգուածի բուռն ընդդիմութեան և յունիս 22ին ահագին հեղեղն սոսկալի ուժով ձորէն վար մղուեցաւ իւր հետ տանելով այն ամենն որ կը հանդիպէր իրեն ճանապարհին։ Ակոռի գիւղն, Ս. Յակոբայ վանքն, այգիները, մի խօսքով այն ամենն բաներն որ կային ձորի մէջ, թաղուեցան ու մեռան տղմի, ցեխի և քարերու ներքեւ։

Հեղեղի ահագին զօրութեան վրայ դադարար կազմելու համար կը բաւէ միայն տեսնել այն ահագին գայլակաղերն որ ձորէն չատ հեռի տարուած են տղմի միջոցաւ, այն տղմային թմբեր խաւերն որը ուրչեալ տարածութեամբ կը ծածկեն Արարատի կողերն և այն ամբողջ բլուրներն որոնցմով լի է բոլոր ձորը։ Այս գայլակաղերէն մին, ըստ Աբիխի, ունէր 285 ոտք չըրջապատ (բունի մօտ) և աւելի քան 40 ոտք բարձրութիւն։

Ակոռիի աղէտի պատճառին և ընթացքին յիշեալ բացատրութիւն տուողն, որ Աբիխ ակադեմիկոսն է, քանի մ'անգամներ յոյժ խնամով ուսումնասիրած է Ս. Յակոբայ ձորն և կարելի եղածին չափ ճիշդ տեղեկութիւններ ժողված նորա կազմութեան և դիրքի վրայ զոր ունէր 1840ի յունիս 20էն առաջ։ Աբիխ ի նկատ ունենալով նախորդ ճանապարհորդներու նկարագիրներն ու տեղեկութիւններն, իւր տեսածէն չատ տարբեր գտաւ զայնս. երբ 1844ին առաջին անգամ այցելեց Մասեաց վիհը (Ս. Յակոբայ Ձորը), տեսաւ որ ձորի չատ կողմերն և մանաւանդ այն տեղն ուր կազմուած էր թուսմն՝ անծանօթ լինելու աստիճան փոխուեր էին։ Ակոռիի ծաղկեալ աւանի փոխարէն գտաւ քարուտ ընդարձակ տնապատ մը այր վրայէն սառնակոյտի վտակը փորելով բացած էր իւր ճանապարհը։ Միայն մի քանի անպէտ ծիրաններ, որ պատահմամբ զերծ մնացեր էին ընդհանուր աւերումէն, տխրութեամբ կը յիշեցնէին գիտնական ակադեմիականին Ակոռիի փառաւոր այգիները։ Անդ կը տեսնուէին Քիւրդեր, որ աւանի տեղի վրայ խոր փոսեր կը փորէին որպէս զի հանեն թանկագին իրերը թաղուած բնակարաններու մէջէն։

Ակոռիի բնակչաց մի անչնչան մասն, որ պատահմամբ բացակայ կը գտնուէր ազէտի ժամանակ, կրցաւ խոյս տալ մոհաբեր վտանգէն, և ուրիշ տեղ մը երթալով հիմնեց նոր Ակոռին։

Այսչափ մանրամասնութեանց մէջ մըտնելու պատճառն այն է որ Ս. Յակոբայ ձորը կը ներկայէ ամենաչահագրգիռ երեւոյթներ, երկրաբանութեան տեսակէտով։ Այժմ ոչ միայն ի Կաւկասիա այլ Արեւելեան Սասնոյ չրջակայքն չատ քիչ մարդիկ կը յիշեն Ակոռին և այն բաղդն, ուր վիճակեցաւ այս աւանն։ Սակայն «Մասիսի կատարը բարձրանալու» պատմութեան մէջ անկարելի է լուսաբանել անցնիլ Ակոռիի վրայէն. ատ քանի մ'օր կեցաւ Տուրնըֆոր, որ աւանդեց մեզ Արարատի և նորա բուսականութեան առաջին գիտական նկարագրութիւնն։ անդ, Ս. Յակոբայ վանքի մէջ, կը բնակէր Պարրոտ, այն յանդուգն ճանապարհորդը, մահկանացուներու մէջ միակ անձը, որ առաջին անգամ բարձրացաւ Մեծ Արարատի կատարի վրայ։

Ս. Յակոբայ ձորէն, կամ Մասեաց վիհէն զատ Արարատի վերին մասերու մէջ կան տակաւին և փոքրիկ վիհեր ու ճեղքուածներ. նոցա ժայռաւոր որմերն, որ կազմուած են հրաբխային սեւագոյն ամուրգանգուածներէ լերան, ձիւնային սաւանի մակերեւոյթէն վեր կը բարձրանան ատամնաձեւ գագաթներու կամ սանտրերու տեսքով և այսպէս կը շարունակուին գրեթէ բուն գագաթէն մինչեւ ստորոտն և կը ներկայեն երկայնաձիգ սեւ շերտեր։ Փոքրիկ այլ նրշանաւոր վիհ մ'եւս կայ հիւսիս արեւելեան կողի վրայ, Փոքր Մասիսի հանդէպ, որ նոյնպէս գագաթի տակէն կ'սկսի և կը շարունակուի ուղղաձիգ և տիգաձեւ ժայռերով, զոր տեղացիք կանուանեն Թաշ-Բիւլուխ։ Սոյն վիհ վարը լի են քառաժայռերու ահագին կոյտեր որ մին միւսի դարսուած կը ներկայանան. վիհին այս դիրքն, ինչպէս յետոյ պիտի տեսնենք, կը ներկայէ ամենայարմար ճանապարհ մը Մասիսի կատարն ելնելու։

Մեզ կը մնայ ըսել քանի մը խօսք եւս կէտի մը վրայ, այր անուն չամենն պիտի կրկնուի յետագայ տեսութեան մէջ. Սարդար-Աղբիւրն է այն։ Ամենաբնտիր ջուրի այս յարատեւ և առատաբուխ աղբիւրն կը գտնուի 7540 ոտք բարձրութեան վրայ, Փոքր Մասիսի հիւսիս-արեւմտեան ստորոտին այն լերանցամէջի վրայ որ իրարմէ կը բաժնէ երկու Արարատները։ Նորա ջուրի ջերմութեան ստիճանն կը տատանի Ռէօմիւրի 5, 8° և 6° ի միջեւ։ Աղբիւրի շուրջն Փոքր Արարատի ստորոտին կը տարածուին խիստ ընտիր մարգագետիններ որ կը մատակարարեն առատ պաշար քիւրդերու հօտերուն։ Ծործորներն ու բլուրները ծածկուած են ցարասիի խիտ թաւուտներով, որ ըստ Աբիխի, երբեմն կը շրջապատէին Փոքր Արարատի բոլոր կողերն։ Գրժբաղդաբար թափառական քիւրդերն անգթօրէն կ'ոչնչացնեն ամէ ամ Արարատի այս գրեթէ եզակի բուսականութիւնը։

Այսքան նպաստաւոր պայմաններ բոյսերու, անտառի և ջուրի առատութիւնները—մեկտեղ միանալով հրապուրիչ վայր մ'ըրած են Սարդար-Աղբիւրն. այս պատճառաւ է որ քիւրդ հովիւներու և աւազակներու ամենասիրելի բունը դարձած է այն։ Երբ տակաւին Հայաստանի ռուսական մասն Պարսից տէրութեան ներքեւ կը գտնուէր, Երեւանայ սարդարներէն մին, Հիւսէին-Խան Երեւանի անտանելի տօթէն և տաղտալի մոծակներէն ազատուելու համար ամրան կը չուէր այս Աղբիւրի մօտ, որ այնուհետեւ կոչուեցաւ Սարդար-Բուլաղ այսինքն Սարդարի-Աղբիւր։

Ցետոյ պիտի տեսնենք որ այս Աղբիւրն կը ներկայէ իջեւանելու և հանգստեան կայան այն ամէն ճանապարհորդներու համար որ փորձեր են բարձրանալ Մասիսի կատարը։

Այս նախնական դիտողութիւններէ յետոյ անցնինք բուն Տեսութեան, ուր ժամանակագրական կարգաւ նկարագրուած կան բոլոր գիտական արշաւանքներն, որոց նպատակն էր ելնել Արբազան լերան գագաթի վրայ։

Պ. Տ.

ԶԱՆԱԶԱՆԵՔ

ԲԱՆՏԵՐՈՒ ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Բանտերու Միջազգային ժողովին բացումը տեղի ունեցաւ նոյեմբեր 16ին ի Հռոմ, պատուիրակաց, մասնագիտաց և հրաւիրելոց պատկառելի ազգութեամբ և ի ներկայութեան ամբողջ դեսպանական մարմնոյն։ Միջօրէի ժամ երկուքին ինիսա դուռմարեցաւ Արուեստից պալատին մէջ, և ատեանը բացուեցաւ Պ. Տէրբէգիսի ատենապետութեամբ, որ ջերմագինս ծափահարուեցաւ։ Ատենապետը ցոյց տուաւ այդպիսի ժողովի մը հարկն, որ երրորդ անգամ կը գումարի և որ այնքան լաւ կը համապատասխանէ մարդկութեան և քաղաքակրթութեան լաւագիտութեանց, որոց դժբաղդաբար կը հաւասարին ոճրագործութեան յաւագիտութիւնք։

Ապա խօսք առնելով Միւնխենի Բրօֆէսէօրներէն Ֆօն Հոլցենտորֆ, մաքուր և ուղիղ ֆրանսերէնով մը շնորհակալ եղաւ իտալական կառավարութեան որ այս գործին նախաձեռնութիւնն ունեցած է և ջերմ ընդունելութիւն մ'ըրած է պատուիրակաց։ Դովեց այն յառաջդիմութիւնն զոր Իտալիա ըրած է բանտերու մասին և յանուն բոլոր օտարազգի պատուիրակաց, յայտնեց թէ ամէն կառավարութիւնք կը փափաքին որ ժողովին աշխատութիւնք յաջող արդեանց յանգին։ Այն ատեն Պ. Մանչինի պատուիրակաց հաղորդեց Թագաւորին ողջոյնները եւ բարեմաղթութիւնքն և յիշեցուց ժողովին նպատակն, որ է փնտռել բանտային լաւագոյն դրութիւնն, այն որ լաւագոյն երաշխաւորութիւնը կ'ընծայէ հանրային ապահովութեան և բարոյականին՝ երկրի մը մէջ։— Ա[illegible] տեսաբանութենէն յետոյ, նիստը վերցաւ, և ցուցահանդէսը բացուեցաւ հասարակութեան։

Անդ տեսնուած ամենէն հետաքրքրաշարժ առարկաներն են բնական մեծութեամբ խցիկներ, գաւթին մէջ զետեղուած։ Առաջին կարգը կը գծնուին իտալական զանազան զգաստարանաց և բանտերու օրինակներն, ի մէջ այլոց առանձին և գէշ լուսաւորեալ խցիկ մը, որ 15րդ դարուն կը վերաբերի։ Բանտարկեալք, մեծ ճշդութեամբ և բնական մեծութեամբ ներկայացեալ, գեղեցկագոյն զարդը կը կազմեն այդ խցիկներուն։

Իտալական բանտերուն ամենքն ալ յոյժ պարզ են։ Միմիայն քիչ մը պերճանք կը տեսնուի Ֆլայպուրկի խցիկներուն մէջ։ Անդ ամեն ինչ մաքուր է, և քիչ չատ վայելուչ։ Սեղանին վրայ օրացոյց մը կայ, ի չպէս և մեր մոտ և գրիչներ՝ որպէս զի բանտարկեալը կարենայ իւր տպաւորութիւններն հաղորդել Թուղթի կարի մը։

Զուիցերիական, ինչպէս և շուեդական օրինակներն յոյժ պարզ են, մինչդեռ անգլիական խցիկներու մէջ ի յայտ կուգայ մաքրակրօնական խստութիւնը։ Դանիական երկու խցիկներու մէջ, մահճի տեղ կայ տեսակ մը կախուած անկողին տախտակամածէն բաւական վեր։

Միացեալ Նահանգաց խցիկներն եւս նշանակելի են իրենց հանգստաւէտութեամբ։ Ռուսական բանտին առջեւ մեծ սարսուռով մը կը համակուի Մուտքը կը պահպանէ ռուս բանտապան մը, այր տեսքն իրաւ որ վստահութիւն չներշնչէր։ Այլ երբ մարդ ներս մտնէ, անպատճառ տպաւորութիւնն առաջին ակնարկին կ'անհետի։ Ռուսական խցիկն— դէթ այն որ ի տես դրուած է— նոյն իսկ զանազան հոգածութիւններ ունի խե՛ղճ յանցաւորին համար, բան մ'որ կը հակառակի ռուսական աւանդութեանց։

Առանձին կողմ մը մտնէն թիապարք կ'աշխատին ընդ հսկողութեամբ պեսի մը։

Ցուցահանդէսին մէջ կը տեսնուի նաեւ պեղճիական վակոն մը բանտարկելոց փոխադրութեան համար։ Տասն երկու նեղ միջոցներ կը պարունակէ, ճիշդ մարդ մը առնելու չափով կտրուած։ Բոլորովին երկաթեայ խցիկ մը մը զրկուած է Լէյտի զինուորական բանտէն։

ԲԱԳԱՐԱՏ Ա. ԱՐԹԻՆՕՖ

Առաջին կարգի վկայեալ փաստաբան կ'ընկերակցի այս անգամ քաղաքիս պատուաւոր փաստաբաններէն Ֆոմմի Քիւլհանճեան էֆֆէնտիի հետ, և այս առթիւ կը յայտնէ թէ պատրաստ է ստանձնել, որպէս յառաջագոյն, այլ և այլ դատեր՝ վարելի կառավարական ատենից և հիւպատոսական դատարանաց առջեւ։—Աղքատաց մասնաւոր դիւրութիւններ կ'ընծայուին։

Ղալաթա, Քիւրէքճիլեր փողոց, Քիւչիւք Ենի-խան, Թիւ 4։

ԱԶԴ

Ուսմանց և լեզուաց հմուտ անձ մը [illegible] Անգլիարէնի այցելութեամբ դասախօսութիւն ընել տանց և վարժարանաց մէջ։

Խնդրողք պարտին դիմել Կ. Պոլիս Յակոբեան Խանը Սենեկապետ հաճի Դասպարին։

3—4

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Այս անգամ Արեւ. Բուժէլիի երկաթուղեաց 95րդ վիճակահանութեան առթիւ իմ ստացած թիւերքս՝

31,813 թիւը	3000 ֆրանք	
342,671 »	400 »	
342,672 »	400 »	
1,561,533 »	400 »	
1,561,539 »	400 ական ֆրանք	

շահած ըլլալով, կ'ազդարարեմք որ, որոնց քով որ կը գտնուին, ինձ բերելով անմիջապէս ստանան շահուած գումարը։

ՄԱՐԳԱՐ Ց. ԳՈՒԼԱԳՈՐԳ

Կալաթա կամուրջի գլուխ թիւ 33

ԻԼԱՆ

ԽԱՉԻՆԵԻ ԽԱՍՍԱՑԻ ՇԱՀԱՆԻ

Մէֆիրուշաթը Հիւսայնէն պիր սենէլիթ իտարէսի իչիւն ալընաճագ իւչ նէվ խասբրին գարարը գաթիսի թըշրինի սանի բուսմինին երիսի այթընճը սալը կիւնի վիրիլէճէյինտէն, թալիպ օլանլարը եէվմը մէգբիւրտէ սաաթ տօգուզա գատար Խաշինէի Խասսաի Շահանէտե պուլունմալարը իլան օլունուր։

20 Թշրինի սանի 301

1—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Նիզամիէ նանը ազիզ իտարէսի իչուն միւպայաա օլունճագ օլան պէշ եիւզ պին գըյէ պէքսիմէթին չէրպիթի մուդարրէրէսի իլէ պէհէր գըյէյի ճէտիտի ալթմըշ ալթը պուլուբ փարայա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ թըշրինի սանի բուսմինին

ՀԱՏԻԿԱՆԵԱՆ ԻՐԱՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՄԱՐՏ ՍՊԱՆԻՈՅ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

Մանուցինք արդէն թէ Պապին իրաւարարական վճիռն Սպանիոյ նպաստաւոր է։

Գերմանիա և Անգլիա, որք ամենէն աւելի կը հակառակէին Կարոլեան կղզեաց վրայ Սպանիոյ վերհսպեսութեան, ընդունեցին Պապին որոշումն, և ի Լոնտոն և ի Պերլին ստորագրեցաւ, անցեալ շաբթու մէջ, յիշատակագիր մը, որով Վիլհէլմ Կայսեր և Վիքտորիա Թագուհւոյն կառավարութիւնք կը ճանչեն սպանիական վերհսպեսութիւնն ի վերայ Կարոլեան և Մարիական Բալեարս Արշիպեղագոմներուն, ի փոխարէն առեւտրական դիւրութիւններ ստանալով այն կղզեաց հետ իրենց յարաբերութեանց մասին։

Ալֆոնսօ Թագաւորին մեռած օրը Պ. Բանովասի նախարարութիւնն ստորագրեց դայս յիշատակագիր, որ Սպանիոյ համար քաղաքական յաջողութիւն մը կը կազմեցնէ։

ՍՈՒԴԱՆ

ՄՕՏԱԼՈՒՏ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ ՍՈՒԴԱՆՑԻՈՑ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՀՈՐԱՑ

Գահիրէէ Նոյմ. 27ին կը հեռագրուի թէ Արաբք կը շարունակեն իրենց ոյժերը զօրացնել ի Քոչէ, անգլիացի պահապան զօրաց բռնած դիրքէն 500 եարտա միայն հեռի։

Ասուանէ կը հեռագրուի թէ Սուտանցիք հասած են Ապրի, և գերի վարած են ՇԷյլի Մաճու, որ Սուտանցւոց եւ Եգիպտացւոց սահմաններուն միջեւ Եգիպտոսի հաւատարիմ մնացած միակ Շէյխն էր։ Արաբք կ'երեւի թէ Քոչէի կողմէ պիտի յարձակին անգլօ-Եգիպտական զօրաց վրայ։ Անգլիացիք այն կէտի վրայ շատ զօրեղ դիրք մը բռնած են, և պիտի կրնան ազատիլ։ Սուտանցւոց ո՛և է յառաջխաղացութիւնը Նեղոսի ճամբով, և կամ գետին եզերքէն։ Եգիպտացի զօրքերն ևս անվեհեր կը սպասեն Սուտանցիներուն։

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՔ Ց'ԱՆԳԼԻԱ

Պերլինէ կը հեռագրուի առ Թայմս, Նոյեմբեր 26ին։

«Անհուն հետաքրքրութեամբ կը կը դիտուի ասա Անգլիոյ Ընդհանուր Ընտրութեանց ընթացքն։ Ամէն հեռագիր որ կը ծանուցանէ Պահպանողական յաղթութիւններ՝ ուրախութեամբ կ'ընդունուի։ Գերման ազգը ի սրտէ կը բաղձայ յաջողութիւն Լորտ Սալիսբրիի, որ իմաստուն, կորովի և հաստատուն աշխարհավարութեան շնորհիւ, Անգլիոյ և Գերմանիոյ միջեւ յարաբերութիւնք արդէն շատ բարւոքեցան։»

Վիէննայէ Նոյն թուով կը հեռագրուի առ Թայմս.

«Ընդհանուր հետաքրքրութիւն կը շարժեն անգլիական Ընտրութիւնք, և Լորտ Սալիսբրիի վարչութիւնն այնչափ բարձր յարգ կը վայելէ, որ ամէն մարդիկ, ինչ կուսակցութեան այ պատկանին, սա կարծիքն ունին թէ Անգլիոյ համար գժբախտութիւն մը պիտի լինի եթէ Ընդհանուր Ընտրութեանց հետեւանքը լինի Լորտ Սալիսբրիի հրաժարումն, որ ա՛յնչափ ճարտար և յաջողակ կերպիւ աշխատեցաւ Անգլիոյ ազդեցութիւնը վերահաստատելու Եւրոպոյ խորհրդոյ մէջ։»

Գահիրէէ Նոյն թուով կը հեռագրուի առ Թայմս.

«Աստ՛ուծ մէկ ինդիր անգլիական Ընտրութեանց չափ ուշադրութիւն կը գրաւէ այժմ։ Ամէն ոք հետաքրքիր է տեսնել թէ յաղթութիւնն ո՛ր կուսակցութեան պիտի մնայ։ Ցեղական թերթ մը գիտել կուտայ սա հետաքրքրաշարժ իրողութիւն թէ Եգիպտացի մշակներուն ճակատագիրը կախեալ է անգլիացի հոգագործ դասուց քուէէն։»

Թայմսին Բարիզի թղթակիցն ալ կը հեռագրէ Նոյմ. 27ին։

«Անհնար է չդիտել թէ Անգլիոյ մէջ Պահպանողականաց յաջողութիւնը գրեթէ ընդհանուր գոհունակութիւն կը պատճառէ ի Բարիզ։ Ազատականք, Եւրոպոյ ցանաքին վրայ, գիտեն թէ Անգլիոյ Պահպանողականք բաղդատելի չեն Եւրոպոյ Պահպանողականաց, և թէ համանման անուանց ներքեւ, խորին տարբերութիւնք կան անգլիական և Եւրոպական կուսակցութեանց միջեւ։ Պ. Գլատստոնի նախարարութեան յարաբերութիւն աշխարհավարութենէն ամենօք գոհ էր, և Լորտ Սալիսբրիի ուղղութիւն և հաստատուն քաղաքականութիւնն ընդհանուր հաւանութեան կարժանանայ։

«Եթէ, ինչպէս կ'ակնկալուի, Պահպանողականք յաղթանակն ի Եւրոպա ուրախութեամբ պիտի ողջունէ դայս։ Անգլիա հաստատ աշխարհավարութեամբ մը, զոր շարունակելու և պաշտպանելու կարող լինի, մեծ օգնութիւն մէջ մանաւանդ Եւրոպոյ Ազատական Պետութեանց համար։ Մեծ Տէրութեանց համար իսկ կորովի և աչալուրջ անգլ. նախարարութիւն մը առաւելութիւն մէ. զի լաւ չէ որ երից կայսերաց միայն խօսքովը կառավարուի Եւրոպա։ Ուստի, համայն Եւրոպա, իրաւամբ կամ յանիրաւի, փափաքող է Անգլիոյ Պահպանողականաց յաղթութեան։

ՍԵՐՊԻԱ ԵՒ ԲՈՒԼԳԱՐԻԱՆ

Ամէնքէ կը հեռագրուի։

«Սերպերուն պարտութեանց լուրը շատ ցաւ պատճառեց Բուլգարիան մէջ. զի Հելլէնք միահամուռ կը դատապարտէին պուլկարական Միութիւնն և ներմպէսկը փափաքին Սերպիոյ յաջողութեան։ Անհամբերութեամբ կը սպասուի զինադադարին երից։ Կը կարծուի թէ իրաց առջի վիճակին նոյնութեամբ վերահաստատման հակառակող Տէրութիւնք օգուտ պիտի քաղեն պուլկարական յաղթանակներէն, և կատարեալ իրողութիւնը ճանչելու դատին վրայ նորէն պիտի պնդեն։ Բայց Պուլկարաց առաւելակռուութիւնք Պալքանեան Թերակղզւոյն մէջ՝ Հելլենական շահուց վերայ յոյժ աննպաստ ազդեցութիւն մը պիտի ունենայ։»

ԵԿԵՂԵՑԻՆ Ի ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

—Բէյրդ, 28 Նոյմ.

Հունգարիոյ Ազատական Նախարարապետ Պ. Թիձայի պաշտօնավարութեան տասներորդ տարին լրանալուն առթիւ, երկրին ամէն կողմերը կը կազմուին համակրական ցոյցեր առ նշանաւոր պետն Ազատականաց ի Հունգարիա։

Այսօր իւր նախարարապետական տասնամեկին առթիւ Պ. Թիձա ընդունեց կաթոլիկ կղերին շնորհաւորութիւնները։ Կարդինալ Հէյնալտ շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Թիձայի վասն այն բարեացակամութեան զոր միշտ ցուցած է դէպ յԵկեղեցին, և յարեց թէ կղերը պիտի ջանայ ազգային մէջ եւս ոյժ տալ հունգարական կառավարութեան։ Պ. Թիձա փոխադարձապէս շնորհակալութիւն յայտնելով Կարդինալին, Եկեղեցւոյն ու Պետութեան միջեւ կատարեալ համաձայնութեան պէտքին վրայ պնդեց, և խոստացաւ զանազան դաւանութիւնները գնել ա՛յնպիսի վիճակի մէջ որ լաւագոյնս կարող լինին զրօսք և բարոյական զէնքերը ծառայել և զօրացնել Հունգարիոյ ժողովրդոց մէջ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

—Կալկաթա, 28 Նոյմ.

«Ի Նեպալ (Նէփօլ), (հնդիկ բնիկ պետութիւն ընդ հովանաւորութեամբ Անգլիոյ), ապստամբութիւն ծագեցաւ։ Պետութեան Նախարարապետն սպանեցաւ, և Մահարաճան, (բնիկ իշխանը). գերի վարեցաւ։ Անգլիացի հսկող զօրածակալը պատոյտի մը պատճառաւ բացակայ կը գտնուէր նոյն պահուն։»

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ատենապետաց Դիւանն ի նիստ գումարեցաւ երէկ Ղալաթիոյ Մատենադարանին մէջ, ատենապետութեամբ Ազգ. Ժողովոյ Վսեմ. Ատենապետին։ Ներկայ էին միայն Իրաւութեան Դիւանի Ատենապետ Տ. Մը. կրեան Հայրն, Նախաձեռնութեան Դիւանի Ատենապետ Ց. Մերեէմզուլի էֆէնտի և Խմբագրութեան Դիւանի Ատենապետ Կ. Իւթիւճեան էֆէնտի։ Յարաբերութեան և Դատաստարակութեան դիւանաց Ատենապետք՝ Վսեմ. Նուրեան և Գ. Նորատունկեան էֆէնտիք բացակայութիւնն յայտնելով, իրենց ձայնը տուած էին Տ. Մը. կրեան Հօր և Մերեէմզուլի էֆէնտիին։ Նոյնպէս իրենց բացակայութիւնն յայտնած էին Գեր. Մատթէոս եպիսկոպոս և Գ. Յովակիմեան էֆէնտի, անձնական զրաղմանց պատճառաւ։ Իսկ Ց. Թորոսեան էֆէնտի բացակայ էր ճանրորդութեան պատճառաւ։

Հետեւաբար, ժողովը մեծամասնութիւն չունենալով, մէկ ու կէս ժամու չափ նախնական խորհրդակցութիւն մը միայն ունեցաւ Երուսաղեմի Պատրիարքական Ընտրութեան ծանուցեալ խնդրոյն վրայ, և նկատողութեան առնելով այս առթիւ ներկայացեալ զանազան առաջարկներն, որոշեց յառաջիկայ երեքշաբթի առաւօտ վերստին գումարել վերնական որոշման մը կարենալ յանգելու համար։

Ուսումնական Խորհրդոյ ԺԱ նիստը տեղի ունեցաւ երէկ ի Խորհրդարանի Ղալաթիոյ, ատենապետութեամբ իւթիւճեան Կարապետ էֆէնտիի և հետեւեալ անօրէնութիւնք եղան.

1. Թօփ-գափուի Թաղ. Խորհուրդը թաղին երկսեռ վարժարանաց Հոգաբարձութիւնը կազմած և տեղեկագրած լինելով՝ օրինաւոր դատուեցաւ և վերացաւ։ Այս հոգաբարձութեան անդամք են՝ Արսէն էֆ. Կուրճեան, Դառնիկ էֆ. Գրիգորեան, Մարտիրոս էֆ. Խանամիրեան, Յակոբ էֆ. Նիքօթեան և Միհրան էֆ Դարագաշեան։

2. Օժանդակ Մասնախմբի առաջարկութեամբ յանձնարարեցաւ մայրաքաղաքիս բոլոր թաղային վարժարանաց, դպրոցական երկսեռ պաշտօնէից որ և է փոփոխութիւն չընել երկու ամիս, մինչեւ որ ուսուցչական վկայագրոց խնդիրը կարգադրուի։

3. Թղեան Սրապիոն էֆ. հրաժարական տուած լինելով Օժանդակ Մասնախմբի անդամակցութենէն, ընդունուեցաւ հրաժարականն։

4. Խորհուրդն ի նկատ առնելով Փառէզ լրագրոյ Նոյ. 9—1967 թիւ խնդրին մէջ Վ.Հ. Կաթողիկոսի անուան յիշատակութեան առթիւ գրուած խմբագրական յօդուածին մէջ Խիզանու Ուսումնասիրաց Ընկերութեան նկատմամբ եղած ակնարկութիւնն, որոշեց գրել յիշեալ լրագրոյ, թէ Խիզանու Ուսումն. Ընկերութիւնը լոկ կրթական նպատակաւ կազմեալ մարմին մէ և անոր մէկ կամ քանի մանդատաց անհատական արարքը չիրնար վերագրուիլ ընկերութեան, և նորա Խմբագրատին ազգասիրական զգացմանց կոչում ընելով՝ խնդրել որ ազգ. կրթութեան կենսական գործին անձնուիրաբար աշխատող ընկերութեանց վրայ գայթակղութիւն բերող որ և է ակնարկութիւններէ զգոյշ կենայ։

Բաց ասոնցմէ, Խորհուրդն զբաղեցաւ կարգ մ'ընթացիկ խնդիրներով։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն երէկ իրիկուն Գասը դիւղ գնաց, ընկերակցութեամբ թաղին քարոզիչ Գեր. Եղիշէ վարդ. Այվազեանի և վանն առաւօտեան ձեռնարկութիւն պիտի կատարէ ի Ս. Թադեւոս Եկեղեցին։

Յառաջ կը ծանուցանենք թէ Գեր. Հ. Սերովբէ վարդապետ Տէրվիշեանի մայրն վախճանեցաւ երէկ և յուղարկաւորութեան հանդէսը կատարուեցաւ այս առաւօտ։

ԳԱՂԹԱՆԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ

Հրատարակ առ Բարեբարոյ Գալֆեան Որբանոցի և առ հասարակ Աղքատաց։

Յառաջիկայ կիրակի Նոյ. 24 Հաստատութեան 20րդ Տօնախմբութեան տարեդարձն է։

Որբանոցիս Հիմնադիր-Մայրը, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս ըստ իւր բարի սովորութեան նոյն օր՝ իւր Հաստատութեան համայն Բարերարաց և Նուիրատուաց ննջեցելոց հոգւոց համար յատուկ Ս. Պատարագ և Պաշտօն մատուցանել պիտի տայ։ Յետ աւարտման Ս. Պատարագին, տարեկան Հանդէսը և սովորական Խաչահանդիսաւորը տեղի պիտի ունենան ի սրահն Որբանոցիս։

Որբանոցիս Մայրը քաջայոյս է որ ամէն Բարեսէր Ազգայինք նոյն օր իրենց Պատներկայութեամբ պիտի հաճին թէ՛ քաջալերել զինքը և թէ՛ խրախուսել ընդ իւր խնամածութեամբ պատսպարեալ որբերն։

Որով մնամ շնորհապարտ
ՕՐԲՈՒՀԻ ՄԱՅՐԱՊԵՏ
Նոյեմ. Գալֆեան
Հէյտարբէր-Մայր Աղջկանց Որբանոցիս

Հրատարակ առ Բարեբարոյ
Վանայ Ս. Սանդիպրեան Ընկերութեան

Յառաջիկայ կիրակի օր, 24 Նոյ. Ընկերութեան Ընդհ. Ժողովն ի նիստ հրաւիրեալ է ի ՃԷլալ-ուէյ խան վերնայարկ թիւ 24 սենեակն ժամ 6ին։

Կը հրաւիրուին համայն բաժանորդք ներկայ գտնուիլ սոյն նիստին, և կատարել իրենց կրթասիրական պարտականութիւնն։

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Համարատուութիւն Տնօրէն Ժողովոյ
2. Ընտրութիւն Ընդհ. Ժողովոյ դիւանի
3. » Տնօրէն »

Ի դիմաց Ընդհ. Ժողովոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Գ. Ճռեան Վարդան Պաղիշեան
22 Նոյ. 1885 Կ. Պոլիս

ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

23 Նոյեմբեր

ԱԶԳ. ՏԵՂԵՈՒԹԻՒՆ Պատրիարքութիւն Ս. Երուսաղէմայ.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ Աշխատութիւնք և օրհնեալ թուղթ Պարսկահայոց.

Թարգմանեցուց Աշխատութիւնքն գրած Ղարադաղցւոց վրայ. Ղարադաղցւոց գրած պատասխանը Թարգմանեցուց գրած օրհնեալ թուղթն. Ղարադաղցւոց Հնոտկալութեան պատարագն եւ գոհութեան յաւելուածը.

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ Երկաթուղիք ի Թուրքիա (Շար. և վերջ). ԼՐԱԳԻՐ ԱՌԵՏՈՒ. ՍԵՆԵԿԻՊ ԳՐԱԿԱՆ Տերունի Յարութեան պատմութիւն հեքիաթ. ԱՐՍԷՆ ՏԷՐ-ԴԱՆԻԷԼ ՆՈՐԱՎԷՊ Պերթ ու Յօյանմ. (Տառիս-Ռուսի). (Շար. և վերջ) Թարգմ. Տ. ՀՕՎԱՆՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ Բռնութեան զօր (Գաւառական քանասերծութիւն).

ՄԱՍԻՍԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ Խնդիր Թիւ. 5.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ Օրուան դէպքերը.

ՔԱՂԱՔԱՆ ՇԱԲ. ԼՐՈՑ Աւտարքին, Ներքին, Ազգային

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պ. Է. ՏԸՎՕ

Գոհութեամբ կը ծանուցանենք թէ, Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է Բ. կարգի Օսմանիէ պատուանշան շնորհել Օսմ. Կայսերական Պանքայի Տնօրէն Պ Եմիլ Տըվոյի։

Պ. Տըվօ բազում տարիներէ հետէ նշանաւոր ծառայութիւններ մատուցած է Կայսերական Կառավարութեան, իբրեւ պետական Պանքային Տնօրէն օժանդակելով Տէրութեան ելմտական ամեն կարեւոր գործողութեանց և տնտեսական մեծ ձեռնարկութեանց, յորս փայլեցուցած է իւր ելմտագէտի հմտութեանց ու բացառիկ կարողութեան հետ նաեւ Օսմ. Տէրութեան նկատմամբ յոյժ բարեացակամ զգացումները։ Ճշմարտութիւն մէ թէ քիչեր ունին Պ. Տըվոյի խորին հմտութիւնն ի մասին Օսմ. ելեւմտից, և քիչեր այնչափ մեծ դեր մ'ունեցած են Օսմ. ելեւմտից վերակազմութեան մէջ։

Մեր ազգայինք մանաւոր և կարեւոր պատճառ մ'ունին գոհ լինելու կայսերական պատուաբեր շնորհէն, որ ամ'կ'արժանանայ Օսմ. Պանքային համակրելի Տնօրէնը։ զի Պ. Տըվօ հայ ազգին նկատմամբ տածած համակրանքը բազմիցս արդեւամբ արտայայտած է, նախագահելով մեր կրթական ու բարեգործական հաստատութեանց հանդէսներուն և հանգանակիչ մարմիններուն, որոց աշխատութիւնները կարի արդիւնաւորած է, շնորհիւ իւր մեծ ազդեցութեան։ Ապաքէն, Պ. Տըվօ, բարեգործական ձեռնարկներու մէջ ցոյց տուած գնահատելի գործունէութեամբը Կ. Պոլսոյ ամեն ազգէ հասարակութեանց երախտագիտութեան վերայ անմոխրելի իրաւունք մը ստացած է։

Պ. Տըվօ, թէեւ օտարազգի, միշտ մեծ պաշտպան մ'եղած է բնիկ տարրին շահերուն, բոլոր այն յարաբերութեանց մէջ զորս իւր կառավարած մեծ հաստատութիւն ունի միշտ երկրին բնիկ տարերաց հետ։ Իրրեւ Ֆրանսացի, իւր վրայ կը կրէ բովանդակապէս՝ ֆրանսական ազգն ա՛յնչափ համակրելի կացուցանող ասպետական վեհանձնութիւնն ու ազնուասրտութիւնն, այնպէս որ մայրաքաղաքիս ֆրանսական գաղթականութիւնն ինքզինք բարեբախտ կը համարի այնպիսի նշանաւոր ներկայացուցիչ մ'ունենալուն համար։

Տարակոյս չունինք թէ, Կայսերական մեծ շնորհէն քաջալերեալ, որ ընդհանուր գոհունակութիւն պիտի պատճառէ անշուշտ, Պ. Տըվօ ևս քան զևս օգտակար պիտի լինի այս երկրին։

Երկրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Օսմանեան Կայսերական Պանքայի Գործակատար Ֆոլֆ Անթուան էֆէնտիի։

Սալիսէի ատենեան տրուեցաւ Սեբաստիոյ երեւելի վաճառականներէն Փոթուլքեան Նազարէթ էֆէնտիի։

Միրիլիվայի ատենեան տրուեցաւ գնդապետ Շաքիր պէյի, որ կայս. անձնապահ զօրաց Սպայակոյտի Նախագահ անուանեցաւ։

Միրիլիվայի ատենեան տրուեցաւ Մէհմէտ Ալի պէյի՝ գնդապետ երկրորդ զօրաբանակի հեռեւակ զօրաց ինքներորդ գնդին։ Մէհմէտ Ալի պէյ պուլկարական ապստամբութեան սկիզբէն ի վեր ճէսրը-Մուսթաֆա Փաշայի բանակատեղին մէջ կը ծառայէր։

Վերջապէս քիչ մը տեղեկութիւնք կը հասնին Լէպիպ և Կատան էֆէնտիներու վրայ։ Օսմ. պատգամաւորք չորեքշաբթի գիշեր, առաւօտեան դէմ փիլիպ ժամներ են, լաւ ընդունելութիւն գտնելով տեղական իշխանութեանց կողմէ։ Հինգշաբթի օրը, Լէպիպ էֆէնտի քաղաքին մէջ թուրքերէն լեզուաւ հրատարակել տուեր է Վեհ. Սուլթանի կողմէ յանձնուած Յայտարարութիւնն որ պուլկարերէնի թարգմանուելով պիտի հրատարակուի պուլկար լրագրաց միջոցաւ և Արեւելեան Ռումելիի բոլոր քաղաքաց մէջ պատերուն պիտի փակցուի։ Ինչպէս կը յիշուի, այդ յայտարարութեամբ Վեհ. Սուլթանն ի հնազանդութիւն կը հրաւիրէ Արեւ. Ռումելիի ժողովուրդն և կը խոստանայ ընդհանուր ներում շնորհել պուլկարական ապստամբութեան մէջ մասնակցութիւն ունեցող անձանց։

Լէպիպ էֆէնտիի կողմէ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին ուղղեալ պաշտօնական հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Արեւ. Ռումելիի բնակիչներէն շատեր Օսմ. պատգամաւորաց գալուան իմանալով, անոնց ներկայացեր և աղերսագրեր մատուցեր են, որով իրաց նախկին վիճակի վերահաստատումը տեսնելու փափաք կը յայտնեն։

Սաադէդ կը կարծէ թէ Արեւելեան Ռումելիի արտաքսումը պատուիրակ և առժամեայ կուսակալ ՇԷվտէթ փաշա երէկ իրիկուն մեկնած է Ադրիանուպոլիս որով այս առաւօտ անդ հասած և Փիլիպէ ուղեւորած պիտի լինի։ Մեր թուրք պաշտօնակցի սոյն տեղեկութիւնն ստուգութեան կարօտ է։

Մեծ-Եպարքոս Բեամիլ փաշա և Սպարապետ Ալի Սայիպ փաշա հինգշաբթի օրը կայս. պալատն երթալով, Վեհ. Սուլթանէն ինչ ինչ հրամաններ ստացան։

Զրոյց կայ թէ մեծ Տէրութեանց դեսպանք անգամ մ'եւս ի ժողով պիտի գումարեն, ՇԷվտէթ փաշայի յԱրեւելեան Ռումելի կատարելիք պաշտօնին վերաբերեալ ինչ ինչ կարեւոր կէտերուն վրայ խորհրդակցելու համար։

Այս աւուր Սաադէդի մէջ ալ կը կարդանք.

«Արեւելեան Ռումելիի խնդրոյն լուծման և ժանրամանութեանց կարգադրութեան մասին Դեսպանախորհուրդն իւր որոշումը տուած է։ Մասնաւոր աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ Դեսպանախորհուրդն այն ատեն միայն պիտի կրնայ գումարիլ երբ յայտնուի թէ Փիլիպէ ղրկուած պատուիրակն իւր պաշտօնն ինչ կերպով կատարած է և թէ ինչ ելք ունեցած է։

Ֆրանսական և Սերպական դեսպանք նախընթաց օրը Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցան Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։

Նոյն օրը, դեսպանատանց առաջին թարգմանք եւս Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցան Արտաքին գործոց Նախարարի խորհրդական Վսեմ. Տատեան էֆէնտիի հետ։

Արեւելեան Ռումելիի թղթատարութեանց և հեռագրաց տնօրէն Հիլմի պէյ՝ ընկերակցութեամբ ուրիշ քանի մը պաշտօնատարաց, երէկ Փիլիպէ ուղեւորեցաւ բարձրագոյն հրամանաւ։

Այս հինգշաբթի առաւօտ, Բերայի Սանթա-Մարիա եկեղեցւոյն մէջ հանդիսաւոր պատարագ և պաշտօն մատուցուեցաւ ի հանգիստ հոգւոյ Սպանիոյ հանգուցեալ թագաւորին՝ Ալֆոնս ԺԲ-ի։ Ա.յլ և այլ ազգութեանց պատկանող խունդերամ բազմութիւն հաւաքուած էր եկեղեցւոյն մէջ, յատկապէս պատրաստեալ մահաբեմի շուրջն, որ ծածկուած էր արծաթապատ սեւ թաւիշով, մէկ կողմն ունենալով ողբացեալ թագաւորի պատկերն սեւ շղարշի մէջ առնուած և միւս կողմն Սպանիոյ արքունական զինանշաններն։ Դագաղը ծածկուած էր բազմաթիւ պսակներով և մեռելական ֆահեր ու մոմեր կը վառէին շուրջը։ Աւստրիական պահակի նաւատիք շղթայ մը կը կազմէին մահաբեմի շուրջը։

Հանդիսին կը նախագահէր պապական նուիրակ Տ. Բոթելլի որ պատարագեց հանդիսաւոր կերպիւ։ Ներկայ էին նաեւ՝ Հայ Հռոմէականաց Պատրիարք Գերերդ. Ազարեան Սրբազան, բազմաթիւ կղերականներով, մեր Ս. Պատրիարք հօր կողմէ Պատրիարքական փոխանորդ Գեր. Ռուսճուքեան Հայրն, և Ցուսաց Ս. Պատրիարքին կողմէ Կիզիքմանի մէտրապոլիտն Դեսպանական մարմինն՝ որոյ գլուխ կը գտնուէր Սպանիական դեսպան Քօէլլօ կոմսն՝ շրջապատեալ իւր պաշտօնատարներով, ներկայ էր իւր գրեթէ ամբողջութեամբ։ Հիւպատոսք, քարտուղարք, բարձր դասու և զանազան հասարակութեանց պատկանող երեւելիք ևս։ Տիկնայք կը լուին եկեղեցին։ Ներկայ էին նաեւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսի և Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարի քարտուղար-թարգմանք՝ Վէքիլ էֆէնտի և Միքայէլ էֆէնտի, Բ. Դրան կողմէ ուրիշ պաշտօնատարք, Հաւիմփաշա և ի մէջ այլոց Պոնբոլսի պէյ, որ ասկէ առաջ օսմանեան պատուիրակի պաշտօնով Մատրիտի Արքունատանը դիմեր ղրկուած և անդ ծանօթացած էր Ալֆոնս թագաւորին։

Հանդէսն յոյժ փառաւոր եղաւ և պարագային պատշաճ տխրութիւն և երկիւղածութիւն կը տիրէր ներկայից վրայ։

Սաադէդ իր մասնաւոր տեղեկութեանց վրայ յենլով, կը ծանուցանէ թէ Հոգ փաշա մասնաւոր պաշտօնով Պուլկարիոյ Իշխանին քով պիտի ղրկուի ի մօտոյ։

Կայսերական հրամանաւ, Եանեայի կուսակալ և Ցուսանտանի սահմանագլխոյ ընդհանուր հրամատար Ահմէտ Էյուպ փաշայի ամանաթաշակին վերայ 15,000 ղրուշի յաւելում մ'եղած է որով Ն. Վսեմութիւն այսուհետեւ 30 հազար ղրշ. ամանաթաշակ պիտի սանայ։

Կայս. զինուորական վարժարանաց ընդհանուր քննիչ Ֆօն Տէր Կոլց փաշայի պայմանագրի պայմանաժամը ներկայ ամսոյս մէջ կը լրանայ։ Կրսուի թէ Ն. Վսեմութիւն Սպանիա պիտի ուղեւորի։

Բուլմանիոյ Թագաւորին փեսայն՝ Հօ. հենձոլէրնի Կիյեօմ իշխանը Պուքրէշէն մայրաքաղաքս եկած է։

Վերջերս ծանուցուեցաւ թէ կայս. կառավարութիւնը՝ Սերպիոյ, Պուլկարիոյ, Թարատաղի և Ցունանստանի օսմանեան պատուիրակաց պաշտօնները չնչած էր, սակայն ի վերջոյ կը լսենք թէ Բ. Դուռն ի նկատ առնելով իրաց ներկայ վիճակն, Սերպիոյ պատուիրակի պաշտօնը պահած է առժամապէս։

Պաղատատի անգլիական հիւպատոսանուանած լինելով գնդապետ Ուիլեէմ, Բ. Դուռն, քստ սովորութեան վաւերացուցած է նորա պաշտօնը։

Քանթամունիի նահանգին գատական քննիչ Արիֆ պէյ, որ կայս. պատուիրակ Վսեմ. Դաղի Ամէտ Մուխթար փաշայի պիտի ընկերանայ Լեգիպտոս մայրաքաղաքս հասաւ։ Արիֆ պէյի ամսականին վրայ 3000 ղրշի յաւելում մ'եղած է։

Սաադէդ կը ծանուցանէ թէ, Պոլսոյ Ճըրալ-օղլու թաղը գտնուած Բէնիֆ փաշայի ապարանքն, որ վերջերս կայս. կառավարութեան կողմէ գնուելովն. բռնուած էր, Պետական Խորհրդոյ պիտի յատկանայ։

Արեւելեան Ռումելիի երկաթուղեաց Ադրիանուպոլսէն ի Փիլիպէ մասին բացուելէ Էստա Մուհլիս էֆէնտի, բարեբաղդն հրամանաւ, անդամ մանուանած է այն պատուիրակութեան որ կ'ընկերանայ Ճէվտէթ փաշայի։

Վառնայէն կը գրեն Ղալաթիոյ լրագրի մը, թէ վերջերս քաղաքին մէջ զրոյց ելեր է որ բնակչաց երեւելիներէն մէկ քանին 3,000 հրացան և քանի մը հազար փամփուշտ յանձնարարեր են օտար գործարանի մը, պուլկար կառավարութեան դէմ ապըստամբութիւն հանելու նպատակաւ։ այս զէնքերս ամայի տեղ մը ցամաք հանուելով պիտի բաշխուէին ապըստամբաց՝ որք օգուտ քաղելով բանակին բացակայութենէն, ի գործ պիտի դընեն եղեր իրենց խորհուրդը։ Սակայն տեղական իշխանութիւնք՝ օտար քաղաքի մը Պուլկարական գործակատարէն իմանալով դաւադրութիւնն և անոր հեղինակաց անուններն, յանկարծ առաջքն առնուլ Անցեալ կիրակի Վառնա հասնող ուղեւորաց մէկ մասը քննութեան ենթարկուեր են և անոնց մէ մին ևս ձերբակալուեր է։ քաղաքին կասկածելի թաղերէն մին ոստիկանութեան հսկողութեան ներքեւ կը գտնուի։

Երէկ առաւօտ Բէյքէի շրջանը Պոլսոյ նաւահանգիստը բերաւ ծովաբնակիկը նոր շրջենակ մը զոր Ծովային նախարարութիւն յանձնարարած էր Ֆրանսական Ֆորժ է Շանթիէ գործարանին։

Լէյտէրս կըսէ թէ Պ. Հիրշի կողմէ կայս. կառավարութեան լինելիք փոխառութեան պայմանագրի կնքումը ժամանակի խնդիր մ'է միայն։ Անկիրֆրանսական թերթը կը յարէ թէ Արեւելեան երկաթուղեաց ընկերութեան հետ կնքուելիք այս հանձնաժողովն. նէն կայս. կառավարութեան քաղելիք օգուտները լուրջ նկատողութեան արժանի են, վասնզի պէտք չէ մոռնալ թէ այդ կարգադրութեամբ կարելի պիտի լինի ապագային մէջ վերջնական կերպով լուծել ընկերութեան և Բ. Դրան միջեւ կեցած կնճռոտ կարեւոր խնդիրն։

Այս գիշեր, առաւօտեան դէմ, Պոյաճը գիւղ, Պալթա Լիմանի մօտ հրդեհ ծագելով, ծուխերեայ ապարանք մը այրեցաւ։

ԹՐԱՄՈՒԷՅԻՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Կ. ՊՈԼՍՈՑ

Հաշիւ

1885 Նոյեմ. 1էն մինչեւ 30 Նոյեմբեր

	Օրական	Ամսական
Պէշիկթաշի գիծ	5,093.30	152,799.—
Պոլսոյ գիծ	4,597.44	137,923.25
Շիշլիի գիծ	5,213.33	156,400.—

Տնօրէն
Ա. Թրիկէ

1885 Դեկտեմբեր 4
Կ. Պոլիս

ՏՕՔԹԼՕՆ ԱՅՎԱԶԱՆԻՆ

ՄՈՐԹԻ ԵՒ ՏՂԱՑՈՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՍՆՈՒԳԵՏ ԲԺԻՇԿ

Այս անգամ իր Եւրոպա ըրած ճանապարհորդութեան վերադառնալով, պատեհ է ըստ սովորութեան Կ.Պոլսոյ մէջ կայսերական Թղթատարանին մոտ գտնուող Գեղ մէջ Նոր-Եօրքի Դեղատան մէջ ամէն օր մինչեւ 11 հինգ ընդունիլ, իսկ կիրակի օրերը Բերա Արղանա-փողոց թիւ 1 իր տունը Մորթի և Տղայոց հիւանդութիւններու միայն ձրի դարմանել։